

ТОРА ОР • ПАРШІ МІКЕЦ • МААМАР 7

רני ושמחי בת ציון כו'

«Співай і радій, дочко Сіону»

Три назви Ізраїлю в Мідраші — «дочка», «сестра» і «мати» — це три рівні Б-жественного служіння: той, хто має отримати любов до Б-га згори; знавець Тори, чиї галахічні рішення відокремлюють добро від зла; і той, чия Тора поєднана із самопожертвою заради «Одного» і тому породжує розкриття Б-жественності. У прийдешні часи «дочка» піднесеться до ще більшої гідності.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/7/

ГОЛОВНА ДУМКА

Три назви Ізраїлю в Мідраші — «дочка», «сестра» і «мати» — це три рівні Б-жественного служіння: той, хто має отримати любов до Б-га згори; знавець Тори, чий галахічні рішення відокремлюють добро від зла; і той, чия Тора поєднана із самопожертвою заради «Одного» і тому породжує розкриття Б-жественності. У прийдешні часи «дочка» піднесеться до ще більшої гідності.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Чому Ізраїль названо «дочкою» і як душа може бути «світильником Гаваї», якщо Б-г також названий світильником душі? Творіння не змінює Б-га: світи не займають перед Ним жодного місця, а знання про них не охоплює Його, адже Він тричі святий. Три «святості» — це перші три літери Імені Гавая, що послідовно спускаються до мовлення; йуд — це скорочення (цимцум), завдяки якому існують світи й насолода душ у Світі прийдешнього, а міцвот душі змушують її сяяти. Нешама (душа) живе в русі бігу й повернення, подібно до дихання й серцебиття: біг — це передання своєї волі Б-гові під час Шма, а повернення — це Тора й галаха, Б-жественна оселя внизу. Така душа є «світильником Гаваї». Тому, хто не може досягти цього шляхом споглядання, потрібне «Ти — мій світильник»: Тора й міцвот, самоаналіз і допомога згори. Це «дочка» — Яаков, який отримує істину як дар. «Сестра» — це знавець Тори, чий постанови скидають кліпу й роблять Ізраїль, так би мовити, близнюками Б-га. Та Тора потребує самопожертви заради «Одного»; разом вони становлять «матір», яка породжує розкриття Б-жественності. У прийдешні часи «дочка» піднесеться ще вище: «Жінка доблесті — вінець свого чоловіка».

ПЛАН

1 **Дочка, сестра, мати; два світильники**

¶1-2

Три назви Ізраїлю в Мідраші відповідають трьом рівням служіння; звідси й запитання: душа — це «світильник Гаваї», але Б-га названо світильником душі.

2 **Б-г не змінюється через творіння**

¶3-6

Слова «Нехай кожна душа славить» означають «освітлює». На відміну від душі, на яку впливають її вбрання, Б-г не змінюється; світи не займають перед Ним жодного місця, і вони «відкриті Йому й відомі Йому», але Його знання не охоплює Його, адже Він тричі святий.

3 **Ім'я Гавая, цимцум і міцвот**

¶7-10

Дві літери гей — це думка й мовлення, а три «святості» означають спуск до мовлення. Йуд — це цимцум, завдяки якому було створено Світ прийдешнього; міцвот проводять йуд у вищу гей, і тому душа «славить».

4 **Біг і повернення: світильник Гаваї**

¶11-16

Нешама дихає в ритмі бігу й повернення. Біг — це передання волі під час Шма, коли людина усвідомлює, що все перед Ним — ніщо; повернення — це Тора й чотири лікті галахи. Згори вони спричиняють відхід і притягнення вниз, а душа стає світильником для Нескінченного світла (Ор Ейн Соф).

5 **«Ти — мій світильник»: дочка**

¶17-21

Саме споглядання не може породити цю любов. Тора й міцвот, а також чесний самоаналіз розсіюють темряву; той, хто має ваду, скидається вниз, аж доки не повернеться, і тоді отримує допомогу згори. Це «дочка» — та, що отримує, як Яков отримує істину згори.

6 **Сестра: знавці Тори**

¶22-25

Вивчення Тори відокремлює добро від зла; слово Б-га в устах того, хто навчається, скидає кліпот, а Ізраїль стає, так би мовити, братами Б-га, Його «близнюками». Та самої Тори недостатньо.

7 **Мати: Тора із самопожертвою**

¶26-27

Самопожертва заради «Одного» притягує Тору від її кореня; свідчення походить від Якова, а Тора — від Ізраеля. Це «мати», яка породжує розкриття Б-жественності; у майбутньому «дочка» піднесеться.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Біг і повернення (рацо вашов) רצוא ושוב

Ритм нешами (душі), названий за диханням (нешима), і виявлений у постійному серцебитті: біг — це прагнення душі передати себе Б-гові; повернення — це повернення до Тори й галахи, де Б-г перебуває внизу.

Самопожертва (месірут нефеш) מסירות נפש

Тут ідеться про передання своєї волі (нефеш, душі) під час Шма: викорінення волі, пов'язаної з марнотою цього світу, щоб залишилася лише одна воля — до свого Небесного Батька.

Скорочення (цимцум) צמצום

Скорочення Нескінченного світла, виражене літерою йуд Імені Гавая, без якого не могли б виникнути ні світи, ні насолода душ у Світі прийдешнього.

Ті, хто ведуть духовний рахунок מארי דחושבנא

Ті, хто чесно розбирають кожен вчинок, слово й думку, які були не заради Б-га. Цей етап — «відвернутися від зла» — має бути першим, щоб усунути темряву, яка стримує світло любові.

Чотири лікті галахи ד' אמות של הלכה

Закон Тори, який є мудрістю й волею Б-га; лише через нього святий, відокремлений Б-г перебуває у світі й облаштовує Свою оселю серед нижніх світів.

Яков та Ізраель יעקב וישראל

Два рівні душі: Ізраель уже переміг у боротьбі; Яков — «йуд і п'ята» — спустився низько й за своєю природою ще не має істини, тож Б-г дає їй йому згори.

Дочка, сестра, мати; два світильники

1 רני ושמחי¹ בת ציון² כו'. להבין למה נקי כנס"י [כנסת ישראל] בשם בת כמו בת ציון בת ירושלים.³

«Співай і радій, дочко Сіону» тощо. [Потрібно] зрозуміти, чому громаду Ізраїлю називають «дочкою», як у висловах «дочка Сіону», «дочка Єрусалима».

Маамар починається закликом Захарії до Сіону співати й радіти, бо Б-г прийде оселитися серед неї; це гафтара Шабату Хануки. Питання полягає в тому, чому громаду Ізраїлю — народ загалом у його зв'язку з Б-гом — називають дочкою.

הנה איתא במדרש משל למלך⁴ כו' לא זו מחבבה עד שקראה בתי כמ"ש שמעי בת⁵ וראי והטי אנך ושכחי עמך ובית אביך ויתאו המלך יפוך כו' (ופי' יפוך הוא כמו בחי' רעיתי יפתי).

Тепер, у Мідраші сказано: «[Притча] про царя» тощо: «Він не переставав дорожити нею, доки не назвав її “дочкою Моєю”», як написано: «Слухай, дочко, і поглянь, прихили вуха; забудь свій народ і дім батька свого, і цар забажає твоєї краси» тощо. (А значення слів «твоєї краси» подібне до рівня «кохана моя, красуне моя».)

Мідраш уподібнює любов Б-га до Ізраїлю до любові царя до його єдиної доньки: він надзвичайно її любив, називав «дочкою Моєю», і його любов дедалі зростала. Перша назва ґрунтується на вірші з Псалмів, який називає наречену «дочкою» і обіцяє, що цар забажає її краси; коротке зауваження додає, що ця «краса» — та якість, яку Пісня над піснями називає «кохана моя, красуне моя».

לא זו מחבבה עד שקראה אחותי וכמ"ש אחותי רעיתי.⁶

«Він не переставав дорожити нею, доки не назвав її “сестрою Моєю”», як написано: «Сестро моя, кохана моя».

Любов царя зростає ще більше, і він називає її «сестрою Моєю», як сказано в Пісні над піснями: «Сестро моя, кохана моя».

לא זו מחבבה עד שקראה אמי וכמ"ש צאנה וראנה בנות ציון⁷ במלך שלמה בעטרה שעטרה⁸ לו אמו⁹ כו' וכתוב הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו¹⁰ ולאמי כתיב:^{11,12}

«Він не переставав дорожити нею, доки не назвав її “матір'ю Моєю”», як написано: «Вийдіть і подивіться, дочки Сіону, на царя Шломо з вінцем, яким його увінчала його мати» тощо; і написано: «Слушайте Мене, народі Мій, і прихиліть вуха до Мене, нації Моя (леумі)»: написано [так, щоб це можна було прочитати] «леїмі» — «матір Моя».

На вершині своєї любові цар називає її «матір'ю Моєю». У Пісні над піснями йдеться про вінець, яким мати царя Шломо увінчала його; а Мудреці читають слова Ісаї «нація Моя» (леумі) як «матір Моя» (леїмі), пояснюючи, що саме так це слово написане; у деяких рукописах цього маамара це сказано прямо: «Не читай леумі, а леїмі». Отже, є три назви — дочка, сестра й мати, — які маамар пояснить.

2 והנה להבין ענין ג' בחי' אלו בעבודת ה' שיש ג' מדרגות בישראל שע"ש [שעל שם] כך נקראו בבחי' הללו.

Тепер [нам потрібно] зрозуміти, у чому полягають ці три рівні служіння Б-гу: адже серед Ізраїлю є три ступені, через які їх називають цими іменами.

Тепер три назви — донька, сестра й мати — розглядаються як три ступені євреїв у їхньому служінні Б-гу. Кожну групу названо відповідно до того, як вона служить.

וצריך להבין מ"ש נר הוי"ה נשמת אדם¹³ שהנשמה קרויה נרה של שם הוי"ה.¹⁴ והרי פעם אמר הכתוב כי אתה נרי¹⁵ ה' שהוא ית' נקי נר של נש"י [נשמות ישראל].

І слід зрозуміти сказане: «Душа людини — світильник Імені Б-га (Гавая)»: душу названо світильником Імені Б-га. Однак в іншому місці Писання сказано: «Бо Ти — мій світильник, Гавая»: Він, благословенний, називається світильником душ Ізраїлю.

Постає ще одне запитання: в одному вірші людську душу названо «світильником Гавай», наче душа освітлює Б-га, тоді як Давид каже Б-гу: «Ти — мій світильник», наче Б-г освітлює душу. Маамар покаже, як істинні обидва твердження.

РОЗДІЛ 2 • 13-6

Б-г не змінюється через творіння

3 והענין כי הנה כתיב כל הנשמה תהלל¹⁶ יה. פי' תהלל¹⁷ מלשון בהלו נרו¹⁸ כו' לשון הארה.¹⁹

Пояснення таке. Написано: «Нехай кожна душа прославляє (тегалель) Яг». Тегалель походить від вислову «коли сяяв Його світильник (беїло)» тощо — вислову, що означає осяяння.

Вірш «Нехай кожна душа прославляє Яг» тлумачиться не лише як «прославляє», а й як «осяює», адже тегалель має спільний корінь із беїло — «коли сяяв Його світильник». В іншому записі цього маамару (Сефер га-Маамарім 5565) прямо поставлено запитання: чому у вірші сказано тегалель, а не «хвалити» (тешабах)? Отже, завдання душі — приносити світло, і саме тому душу можна назвати світильником Б-га.

וביאור הדבר כי הנה כתיב אני ה' לא שנית²⁰ ואתה הוא קודם שנבה"ע [שנברא העולם]²¹ ואתה הוא²² כו'.

А пояснення цього таке: написано: «Я, Гавая, не змінився»; і «Ти — Він, перш ніж було створено світ, і Ти — Він» тощо.

Щоб пояснити, як будь-що може «давати світло» Б-гові, маамар спершу стверджує, що Сам Б-г не змінюється: «Я, Гавая, не змінився»; і, як сказано в ранкових молитвах, Він той самий до створення світу й після нього. Пізніше, у розділі «Мікец» (Тора Ор 38c), Альтер Ребе вживає ті самі слова з молитви: приведення світів до буття не змінює Б-га, на відміну від ремісника, чия думка зосереджена на тому, що він виготовляє, адже світи походять лише від Його Малхут — Його «Імені».

4 ואינו כדמיון הנשמה שמתפעלת ומקבלת שינויים ממקרי הגוף לפי שמלובשת ממש בתוך לבושי הגוף

בג' לבושיה שהם מחדו"מ [מחשבה דבור ומעשה]

Він не подібний до душі, яка зазнає впливу й змінюється через те, що відбувається з тілом, адже вона справді вдягнена в одяги тіла — у три свої одяги: думку, мовлення та дію.

Людська душа змінюється під впливом того, що відбувається з тілом, бо вона вбрана в одяги. Три її одяги — це засоби її вираження: думка, мовлення та дія.

שמחשבתו של האדם מלכשת את הנשמה ומקיפה מכל צד וממשיכה להטותה אל כל אשר תחפוץ

ששם תהא משכן הנשמה והשראתה וכן בדו"מ [בדבור ומעשה].²³

Думка людини вдягає душу й охоплює її з усіх боків, спрямовуючи її туди, куди [думка] забажає, щоб там душа перебувала й спочивала; так само і мовлення та дія.

Думка людини охоплює душу й переносить її туди, куди прямує думка, тож душа перебуває «там», де її думка; так само діють мовлення та дія. Мітелер Ребе, пояснюючи цей маамар, докладно розкриває цей приклад: коли розум поглинутий однією думкою, він справді захоплений нею і тієї миті не може думати про щось інше.

משא"כ אצלו ית' כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם²⁴ שאינו מקבל שום שינוי ח"ו [חס ושלום] מכריאת העולמות.

Але щодо Нього, благословенного, сказано: «Бо думки Мої — не ваші думки»; Він зовсім не зазнає жодної зміни, не дай Б-г, через створення світів.

Б-г не такий: «Думки Мої — не ваші думки». Створення світів не залучає Його до них і ніяк Його не змінює.

5 וכמו שהיה הוא לבדו קודם שנבה"ע [שנברא העולם]. כך הוא לבדו אחר שנבה"ע [שנברא העולם]. שאין

העולמות תופסים מקום אצלו ית' כלל.

І так само, як Він був Сам-Єдиний до створення світу, так само Він — Сам-Єдиний і після створення світу, адже світи зовсім не займають місця стосовно Нього, благословенного.

Б-г так само Сам-Єдиний після створення світу, як і до нього, бо світи нічого не важать стосовно Нього. Вони нічого не додають і не займають поруч із Ним жодного «місця».

והגם שהוא מחי את כולם וצופה ומביט עד סוף כל הדורות בהשגחה פרטית על כל דרכי איש ועלילות מצעדי גבר.

I хоча Він дає життя всім їм і дивиться та споглядає аж до кінця всіх поколінь, здійснюючи індивідуальне провидіння щодо всіх шляхів людини та вчинків на кожному її кроці,

I все ж Він дає життя всьому й наглядає за шляхом кожної людини через індивідуальне провидіння. Речення продовжується в наступному абзаці, де пояснюється, як Він може знати все це, не зазнаючи змін.

6 וכמ"ש עיניך פקוחות על כל דרכי²⁵ כו'. אין זה אלא כמאמי [כמאמר] לפניך נגלו כל תעלומות. הכל גלוי וידוע לפניך.

як написано: «Твої очі відкриті на всі шляхи», тощо; це лише подібно до вислову: «Перед Тобою відкриті всі таємниці»; «Усе відкрите й відоме перед Тобою».

У вірші сказано, що очі Б-га відкриті на всі людські шляхи, а в молитвах мовиться, що все приховане «відкрите й відоме» перед Ним. Цей вислів є ключем до відповіді.

פי הכל גלוי וידוע.²⁶ שהם נעשים בבחי' גילוי וידעה²⁷ לפניו אבל לא שייך עליו לומר שידוע בהם כידיעת האדם שידיעתו מלכשתו ומקפתו

Значення слів «усе відкрите й відоме» таке: усе постає відкритим і відомим перед Ним; але не можна сказати про Нього, що Він знає це так, як знає людина, знання якої огортає її й охоплює.

«Відкрите й відоме» означає, що речі просто постають відкритими перед Ним; це не означає, що Він знає їх так, як знає людина, коли її знання охоплює того, хто знає. У Тора Ор, Ваєра (14d) Alter Rebbe пояснює, що цими словами мудреці відповіли на запитання філософів: як Єдиний Б-г може знати безліч окремих подробиць? Його знання не входить у те, що Він знає, як це відбувається зі знанням людини.

שהוא ית' רם ונשא מזה רבבות מדרגות עד אין קץ והוא קדוש ומובדל וג"פ [וגי פעמים] קדוש ק"ק [קדוש] עד שהוי"ה צבאות²⁸ להוות עולמות מלאכים ונשמות:

Адже Він, благословенний, незмірно високий і піднесений над цим — на десятки тисяч рівнів, без кінця; Він святий і відокремлений, і тричі святий: «Святий, святий, святий», аж доки [Він є] «Ім'я Б-га (Гавая) Цеваот», щоб творити (להавот, «давати буття») світи, ангелів і душі.

Б-г безмежно вищий за такий спосіб знання; у цьому й полягає значення слова «святий» — відокремлений. Трикратне «Святий» у серафимів Ішагу позначає ступені низхідного розгортання, аж до рівня «Гавая Цеваот». Ім'я Гавая прочитується як «להавот» — «давати буття»; це Ім'я, завдяки якому постають світи, ангели й душі.

Им'я Гавая, цимцум і міцвот

7 וביאור ענין ג"פ [ג' פעמים] קדוש. ²⁹ הוא כי הנה ב' הה"י ששם ³⁰ הוי"ה. ה' הראשונה בחי' מחשבה. והי' השניה בחי' דבור.

Пояснення суті «тричі Святий» таке. Ім'я Б-га (Гавая) має дві літери гей: перша літера гей — це аспект думки (бхіна), а друга — аспект мовлення.

Ім'я Гавая має дві літери гей. Перша означає Б-жественну думку, а друга — Б-жественне мовлення. У Лікутей Тора, Емор (31a), Альтер Ребе розглядає те саме триразове «Святий» ангелів і пояснює, що «святий» означає відокремлений, як у словах: «Я, Гавая, не змінився».

והנה בחי' דבור הוא מקור התהוות העולמות מלאכים ונשמות. וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו ³¹ וברוך פיו כל צבאם.

Аспект мовлення є джерелом виникнення світів, ангелів і душ, як сказано: «Словом Гаваї створені небеса, і подихом Його уст — усе їхнє воїнство».

Саме Б-жественне мовлення приводить до буття світи, ангелів і душ, як сказано у вірші: небеса були створені «словом Гаваї». Отже, останній гей є безпосереднім джерелом творіння.

8 וג' אותיות הראשונות ³² הם ג"פ [ג' פעמים] קדוש שהוא השתלשלות מעילה לעילה כו' עד שיהיה בחי' ה' אחרונה בחי' דבור.

Перші три літери — це «тричі Святий», тобто ланцюг послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут): від однієї причини до наступної тощо, аж доки не постає рівень останньої гей — рівень мовлення.

Перші три літери Імені — йуд, гей і вав — відповідають трьом проголошенням «Святий». Це етапи послідовного спуску: кожен рівень є причиною наступного, аж до останньої гей — Б-жественного мовлення.

כי כדי להיות ה' ראשונה בחי' מחשבה והתפשטות החיות והתהוות איזו הארה צ"ל תחלה בחי' יו"ד שהוא צמצום

Адже щоб постала перша гей — рівень думки, поширення життєвої сили й виникнення будь-якого світіння, — спершу має бути рівень йуд, тобто скорочення (цимцум).

Навіть перша гей — Б-жественна думка й перше поширення життєвої сили — не можуть існувати, якщо перед ними не постане йуд. Йуд, найменша літера, одна крапка, уособлює скорочення (цимцум) Нескінченного.

שמא"ס ב"ה בעצמו לא היו העולמות יכולים לקבל הארה כלל ולא הי' [היה] יכול להתהוות יש מאין כלל אלא ע"י צמצום וכמאמר מכלכל חיים בחסד.

Бо від Самого Нескінченного (Ейн Соф) — благословенний Він — світи не могли б отримати жодного світіння, і взагалі ніщо не могло б постати як щось із нічого, якби не цимцум, як мовиться: «Він підтримує життя милістю».

Без цього скорочення світи не могли б отримати жодного світла, а ніщо не могло б існувати як окреме «щось»; тому в молитві сказано, що Б-г «підтримує життя милістю».

ופ"י מכלכל מלשון כלי תוך כלי שלהיות חיים להחיות העולמות צ"ל צמצום בבחי' כלי תוך כלי כי הוא ית' חיי החיים כו':

А значення слова мехалькель пов'язане з виразом «посудина (клі) всередині посудини»: щоб було життя, яке дає життя світам, потрібен цимцум за принципом «посудина всередині посудини», адже Він, благословенний, є Життям усього життя тощо.

Мехалькель, «підтримує», тлумачиться як споріднене зі словом клі — посудина: життєва сила доходить до світів, будучи вміщеною в посудину всередині посудини, шар за шаром скорочення. Це необхідно, адже Б-г є Життям усього життя — надто великим, щоб Його можна було сприйняти безпосередньо.

9 והנה כתיב כי ביה ה' צור עולמים.³³ ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא].³⁴ פ"י העוה"ב [העולם הבא] הוא תענוג הנשמות שנהנין מזיו השכינה³⁵ כו'.

Далі написано: «Бо через Яг Гавая утворив світи (цур)»: літерою йуд було створено Майбутній світ. Майбутній світ — це насолода душ, які втішаються саявом Б-жественної присутності (Шехіні) тощо.

У простому значенні Ісая говорить, що Гавая — вічна Скеля; Талмуд (Menachos 29b) тлумачить цур як «утворив», а Яг — як назву з двох літер: літерою гей було створено цей світ, а літерою йуд — Майбутній світ. Майбутній світ — це насолода душ саявом Шехіні.

והתגלות תענוג זה הוא ע"י צמצום א"ס [אור אין סוף] ב"ה שהוא בחי' יו"ד כי מאא"ס [מאור אין סוף] ב"ה בעצמו ובכבודו כביכול לא היו הנשמות יכולים לקבל³⁶ מאחר שהם בבחי' נברא וגבול והעוה"ב [והעולם הבא] עצמו הוא בחי' ה"א.

А розкриття цієї насолоди відбувається завдяки скороченню (цимцуму) Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословен Він, яке є рівнем літери йуд. Адже душі не могли отримувати від самого Нескінченного світла, благословен Він, і в Його славі, так би мовити, оскільки вони належать до категорії створених і обмежених істот. А сам Майбутній світ — рівень літери гей.

Душі, будучи створеними й скінченними, не могли отримувати Ор Ейн Соф безпосередньо, тому їхня насолода розкривається лише завдяки скороченню, яке символізує йуд. Сам Майбутній світ відповідає літері гей.

וע"י יו"ד נברא שתענוג זה שמשיגים הוא בחי' יש. כמ"ש להנחיל אוהבי יש. ש"י³⁷ עולמוי [עולמות].³⁸ וכדי להתהוות יש מאין המוחלט צ"ל בחי' צמצום.

І завдяки йуд було створено [тобто] цю насолоду, яку [душі] осягають як рівень еш (щось), як написано: «щоб передати у спадок тим, хто любить Мене, еш»: [еш означає] триста десять світів. А щоб із абсолютного небуття виник еш, потрібен рівень цимцуму.

Оскільки насолода душ виникає завдяки цимцуму, вона є «чимось» (еш), що можна осягнути. Мішна тлумачить еш у цьому вірші як число: його літери — йуд (10) і шин (300) — разом становлять 310, тобто світи, які успадкує кожен праведник. Щоб із абсолютного небуття виникло «щось», потрібне скорочення.

10 והנה שکر מצוה מצוה.^{39,40} פ"י שהמצוה בעצמה ממשכת מתן שכרה וכמ"ש יגיע כפיך כי תאכל⁴¹ שע"י המצות שאדם עושה בעוה"ז הוא ממשיך להיות גילוי הג"ע [הגן עדן] שיומשך התגלות תענוג הנשמות.

А тепер: «винагорода за міцву — сама міцва». Це означає, що сама міцва притягує згори вниз дарування своєї винагороди, як написано: «Коли їстимеш від праці рук своїх»: завдяки міцвот, які людина виконує в цьому світі, вона притягує згори вниз розкриття Саду Еден, щоб розкрилася насолода душ.

«Винагорода за міцву — сама міцва» означає, що сама міцва приносить свою винагороду. Виконуючи міцвот у цьому світі, людина притягує згори вниз розкриття Саду Еден — насолоду душ.

וכמ"ש ויניחהו בג"ע [בגן עדן] לעבדה אלו רמ"ח מ"ע [מצות עשה].⁴² שע"י הוא עושה את הג"ע [הגן עדן].

Як написано: «Він помістив його в Сад Еден, щоб обробляти його»: це 248 позитивних заповідей, адже завдяки їм він творить Сад Еден.

Зогар тлумачить слова «щоб обробляти його» у вірші про Адама в Саду Еден як 248 позитивних заповідей, тож міцвот людини «творять» Сад Еден. Цемах Цедек (Ор а-Тора, Берешит) пояснює послідовність: слова «щоб обробляти його» притягують згори вниз літеру йуд у вищу літеру гей — Світ Прийдешній, а слова «щоб стерегти його» притягують згори вниз нижню літеру гей — цей світ.

וזהו כל הנשמה תהלל יה. פ"י תהלל ותאיר הארת והמשכת היו"ד שהיא בחי' הצמצום להיות בה' עלאה בחי' עוה"ב [עולם הבא] שהיא בחי' יש מאין להנחיל אוהבי יש כנ"ל:

І ось що означає: «Нехай кожна душа славить Я-г». Це означає: [нехай кожна душа] дає засяяти й осяює світіння та притягнення згори вниз літери йуд, яка є рівнем скорочення (цимцум), щоб у вищій літері гей був рівень Світу Прийдешнього, який є рівнем чогось із нічого, — «щоб передати у спадок тим, хто любить Мене, еш (наявне буття)», як згадувалося вище.

Ось у чому полягає «славлення» душі, тобто її осяяння: вона притягує згори вниз літеру йуд — скорочення — у вищу літеру гей, Світ Прийдешній, і так приводить до «чогось із нічого», що є винагородою душ.

РОЗДІЛ 4 • 111-16

Big і повернення: світильник Гаваї

11 אך היינו כל הנשמה דייקא. כי נשמה מלשון נשימה^{43, 44} שבאדם שהיא בחי' רוי"ש [רצוא ושוב]. כי הנשמה היא כמ"ש אשום ואשוף יחד. ששואף ההבל ונכנס ויוצא.

Але тут ідеться саме про «кожну душу (нешаму)». Адже нешама походить від слова нешима (дихання) — дихання людини, якому властиві «big і повернення». Про душу сказано: «Я видихну й вдихну разом»: людина втягує повітря, і воно входить та виходить.

У вірші сказано «кожна нешама», а слово нешама походить від нешима — дихання: повітря входить і виходить, утворюючи ритм «бігу й повернення». Слова Icaï «Я видихну й вдихну» тлумачаться саме так. У поясненнях 5627 року (Toras Shmuel), наведених у примітках Kehot, зазначено, що для вдихання повітря — життєвої сили людини — потрібні big і повернення.

ועי"ש [ועל שם] זה נקי נשמה שהיא מקור כל הנשימות וכללותן. ולכן הלב דופק תמיד ברו"ש [ברצוא ושוב].

Саме тому вона називається нешама: вона є джерелом усіх дихань і охоплює їх усі. Тому серце постійно б'ється в ритмі бігу й повернення.

Душа називається нешама, бо вона є джерелом усього дихання й охоплює його. Ось чому серце невинно б'ється в ритмі бігу й повернення.

משא"כ שאר כל האברים שוקטים ונחים. ועל עמדם יעמודו כי רוח החיות של הנפש הוא בדם הלב דוקא.

На відміну від неї, усі інші члени тіла спокійні й перебувають у спокої, залишаючись на своїх місцях, бо життєвий дух душі міститься саме в крові серця.

Інші члени тіла можуть відпочивати, але серце — ні, бо життя душі міститься в крові серця. Отже, ритм бігу й повернення — це сам пульс життя.

12 והנה בחי' הרצוא של הנשמה הוא בחי' מס"נ [מסירות נפש] בק"ש [בקריאת שמע]. והיינו מסירת הרצון ⁴⁵ כי נפש הוא הרצון כמ"ש אין נפשי אל העם הזה ⁴⁶ כו'.

Отже, бхіна «бігу» душі — це бхіна самопожертви (месірут нефеш) під час читання Шма. Тобто це віддання волі, адже нефеш (душа) означає також волю, як сказано: «Моя душа (нафші) не спрямована до цього народу» тощо.

«Біг» душі — це самопожертва під час читання Шма, готовність цілковито віддати себе Б-гові. Це означає віддати свою волю, адже нефеш, «душа», також означає «воля»: у Єремії Б-г каже: «Моя нефеш не спрямована до цього народу», маючи на увазі: «Моя воля». Ребе зазначає (Сефер га-Маамарім 5709), що в Хасидизмі для підтвердження цього наводять саме цей вірш, а не слова «якщо на те ваша воля (нафшехем)» із Берешит 23:8, адже там ідеться про іншу сторону, тож цей вірш не є повним доказом святого вислову «всією своєю нефеш».

דהיינו שיעקור רצונו המלוכש בהבלי עולם. ולהיות לו רק רצון א' לאביו שבשמים.

Тобто щоб він викорінив свою волю, втілену в суєтності світу, і мав лише одну волю — до свого Отця Небесного.

Отже, самопожертва — це викорінення своєї волі із суєтності світу й наявність єдиної волі — до свого Отця Небесного.

13 וכמ"ש מי לי בשמים ⁴⁷ ועמך לא חפצתי בארץ. שאין לו חפץ ורצון אחר כלל.

Як написано: «Кого маю я на небі? І з Тобою нічого не бажаю на землі»; у нього немає жодного іншого бажання чи волі.

Слова псалмспівця «Кого маю я на небі? ... І з Тобою нічого не бажаю на землі» описують цю єдину волю. Той, хто віддає свою волю, зовсім нічого не бажає, крім Б-га.

והיינו בשומו ללכו שאין עוד מלבדו⁴⁸ והכל בטל אליו ית'. וכל הדברים שנעוה"ז הנפרדים ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] הוא רק לפי שנפלו בשבה"כ [בשבירת הכלים].

Тобто, поклавши собі на серце, що немає нічого, крім Нього, і що все перед Ним, благословенним Він, позбавлене самотійності. А всі речі цього світу, що є відокремленими — єш (самотійним буттям) і речами самими по собі, — є такими лише тому, що вони впали під час розбиття посудин.

До цього він доходить, поклавши собі на серце, що немає нічого, крім Б-га, і що все перед Ним позбавлене самотійності. Речі цього світу здаються відокремленими й незалежними лише тому, що походять від іскор, які впали під час «розбиття посудин» — кабалістичного пояснення того, як Б-жественне світло опинилося прихованим у світі, що здається відокремленим.

14 וכמ"ש לי הכסף ולי הזהב⁴⁹ נאם ה' שהכסף והזהב הגשמיים הם נתגשמו בירידתם מטה מטה בהשתלשלות רבות ועצומות. אבל במקורם למעלה הם לי ובטלים אלי לפי ששרשם הוא מבחי' נאם ודבר⁵⁰ ה'.

Як написано: «Мое срібло і Мое золото, — промовляє Ім'я Б-га (Гавая)»: фізичні срібло й золото набули своєї матеріальності, спускаючись дедалі нижче через численні й величезні щаблі ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут); але у своєму джерелі нагорі вони — «Мої» й не мають самотійного існування переді Мною (бітуль), бо їхнє коріння — у рівні «промовляння» (неум) та слові Б-га.

Фізичні срібло й золото стали матеріальними лише внаслідок тривалого спуску через численні рівні. У своєму джерелі вони й досі належать Б-гові — вони «Мої» — і не мають самотійного існування перед Ним, бо їхнє коріння — у «промовлянні» (неум), слові Б-га, яке приводить усе до буття; отже, вони не є підставою віддалятися від Нього.

15 וכל מה שיעמיק בזה ויותר מזה לכבו יבין שלא לנטות ולא לימשך בלתי לה' לבדו. ויהיה רצונו רק אליו ית' לדבקה בו עד מיצוי הנפש.

І що глибше він заглиблюватиметься в це, і навіть більше за це, то ясніше його серце розумітиме, що не слід схилитися й захоплюватися нічим, окрім самого лише Б-га. І його воля буде спрямована лише до Нього, благословенного, — щоб єднатися з Ним аж до повного вичерпання душі.

Що глибше людина роздумує про єдність Б-га, то ясніше їй стає, що немає нічого, до чого варто було б звертатися, окрім Б-га. Тоді її воля спрямовується лише до Б-га, щоб єднатися з Ним аж до «вичерпання» душі — до найвищої міри прагнення.

ואחר שיהיה כך ברצוא יהיה כך בשוב להיות והיו הדברים האלה⁵¹ אשר אנכי מצוך היום על לבך
ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך⁵² כו'

А після того, як він перебуватиме в такому «бігу», він має перебувати й у «поверненні»: «Нехай ці слова, які Я заповідаю тобі сьогодні, будуть на твоєму серці; і говоритимеш про них, сидячи у своєму домі та йдучи дорогою» тощо.

Однак за «бігом» має йти «повернення». Повернення означає, що слова Б-га потрібно втілити в серці й у повсякденному житті — вдома й у дорозі — через вивчення Тори.

כי אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א [ד' אמות] של הלכה⁵³ בלבד. פי' מאחר שהוא קדוש כו'.

Адже «Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), має у Своему світі лише чотири лікті галахи [закону Тори]». Це означає: оскільки Він святий тощо,

Талмуд каже, що в Б-га у Своему світі є лише «чотири лікті галахи» — законів Тори. Оскільки Б-г святий і відокремлений від світу, має існувати особливий канал, через який Він входить у цей світ.

אין לו שייכות להיות שורה ומתלבש בעולם אלא ע"י ד"א [ד' אמות] של הלכה שע"י נעשה דירתו ממש
בתחתונים שהיא חכמתו ורצונו כו'

Він не має жодного зв'язку зі світом, щоб спочивати в ньому й бути в ньому вбраним, окрім як через чотири лікті галахи; завдяки цьому постає Його справжня оселя серед нижніх світів — Його мудрість і Його воля тощо.

Таким каналом є галаха: через закони Тори, які вивчають і яких дотримуються в цьому світі, Б-г спочиває в ньому, і постає Його «оселя серед нижніх світів». Галаха може це здійснити, бо вона — власні мудрість і воля Б-га.

וזה כל האדם להיות רץ לבך ושוב⁵⁴ לאחד⁵⁵ כו' כי בע"כ [בעל כרחך] אתה חי^{56, 57} כו'.

І в цьому — вся сутність людини: перебувати [у стані] «серце твоє біжить — повернися до Єдиного» тощо, адже «проти своєї волі ти живеш» тощо.

Уся мета людини — «бігти», а потім «повернутися до Єдиного»; це слова Сефер Єціра, наведені в Тікуней Зогар. Адже, як сказано в Мішна, «проти своєї волі ти живеш»: душа має залишатися в тілі й виконувати тут своє призначення.

16 ובוזה תהיה כל הנשמה תהלל יה כי ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא]. שע"י בחי' רצוא שבעבודת האדם כך הוא למעלה בחי' הסתלקות וצמצום אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה.

I завдяки цьому «кожна душа прославлятиме Яг», адже через пробудження знизу (ітарута делетата) [постає] пробудження згори (ітарута делейла). Через рівень / аспект (бхіна) «бігу» у служінні людини так само згори є аспект відступу й скорочення (цимцум) Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенного Він.

Те, що людина робить унизу, викликає відповідну реакцію згори. Її «біг», її прагнення піднятися, зумовлює згори відступ і скорочення Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) — йод, про який ішлося раніше.

וע"י בחי' שוב כך הוא בחי' המשכת אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בהשתלשלות המדרגות למטה מטה כדי להאיר התגלות התענוג של הנשמות להתענג על ה'.

A через рівень «повернення» так само відбувається продовження вниз Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенного Він, через ланцюг послідовного розгортання рівнів згори вниз (ішталшелут), дедалі нижче, щоб явити душам насолоду (таануг) — насолоду від того, що вони насолоджуються Б-гом.

Її «повернення» зумовлює продовження вниз Нескінченного світла через усі рівні. Це відкриває душам насолоду від Б-га — насолоду Майбутнього світу.

וזהו ה' צלך כצל שהוא פונה אחרי האדם. כך הוא ית' כביכול צל שלך.⁵⁸ והיינו על יד ימינך דהיינו ע"י אהבה במס"נ [במסירות נפש] בבחי' רצוא כנ"ל.

I це — «Ім'я Б-га (Гавая) — твоя тінь»: як тінь, що повертається слідом за людиною, так і Він, благословенний, наче є твоєю тінню. А слова «біля твоєї правиці» означають: через любов із самопожертвою (месірут нефеш), у стані «бігу», як сказано вище.

У простому розумінні слова «Гавая — твоя тінь біля твоєї правиці» означають, що Б-г пильно оберігає людину. Маамар тлумачить слово «цель» (тінь) як тінь, що повторює кожен рух людини: так і відповідь Б-га відповідає служінню людини. У примітках Кегот зазначено, що це тлумачення належить Баал Шем Тову й зустрічається також у Мідраш Шмуель. «Біля твоєї правиці» — це права сторона, тобто любов; тут мається на увазі любов із самопожертвою у стані «бігу».

וזהו נר הוי"ה נשמת אדם שנשמת אדם שהוא בחי' נשימה ברו"ש [ברצוא ושוב] היא בחי' נר להאיר ולהמשיך אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בגי"ע [בגן עדן] כו':⁵⁹

І це — «Душа людини — світильник Гавая»: душа людини, чие дихання виявляється в «бігу» й «поверненні», є світильником, що освітлює й продовжує вниз Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенного Він, у Ган Еден тощо.

Тепер пояснюється перший вірш: душа, що дихає в «бігу» й «поверненні», є «світильником», який продовжує Нескінченне світло в Ган Еден. Отже, душа справді є «світильником Гавая».

РОЗДІЛ 5 • 117-21

«Ти — мій світильник»: дочка

17 אך כדי לבא למדרגת בחי' רוי"ש [רצוא ושוב] הנ"ל א"א לאדם להגיע ע"י התבוננות בה' אחד ברוח בינתו לבד שמשכלו ובינתו לא תוליד אהבה כזו.

Але людина не може досягти згаданого вище ступеня бігу й повернення, лише споглядаючи, що Б-г єдиний, силою свого розуміння, адже її інтелект і розуміння не породять такої любові.

Однак бігу й повернення неможливо досягти лише завдяки інтелектуальному спогляданню. Саме розуміння того, що Б-г єдиний, не породжує такої любові.

הגם שע"פ שכלו ותבונתו יבין שכך יאתה מ"מ לא יגרום כח המושך בפו"מ [בפועל ממש]

Хоча своїм інтелектом і розумінням людина усвідомлюватиме, що так і належить, усе ж це не породить сили, яка притягувала б [її] на ділі.

Людина може цілком розуміти, що їй належить любити Б-га саме так, але саме це розуміння все одно не спонукає її до дії.

אלא עז"נ [על זה נאמר] כי אתה נרי הוי"ה.⁶⁰ אתה הוא בחי' תומ"צ [תורה ומצות]. כי א"ת הם בחי' אותיות התורה מא' ועד תי"ו.

Натомість про це сказано: «Бо Ти — мій світильник, Ім'я Б-га (Гавая)». «Ата» — це рівень Тори та міцвот: адже алеф і тав — це літери Тори від алеф до тав.

Про це Давид каже: «Бо Ти — мій світильник, Ім'я Б-га (Гавая)». Слово «ата» («Ти») прочитується через свої літери: алеф і тав — це всі літери Тори від алеф до тав, а також гей. Отже, Тора та міцвот — це світильник, який осяює душу; це протилежність першому віршу, де душа є світильником Б-га.

18 והי הוא בחי המצות. ועיי' והי יגיה חשכי שיש חשך המחשיך ומונע מלהאיר אור האהבה להי הגם שיתבונן שכך יאתה. והוא חשך הגוף ונפש החיונית המלבישים את נפש האלקית.

А літера гей — це рівень міцвот. І завдяки цьому: «і Ім'я Б-га (Гавая) осяює мою темряву», бо є темрява, яка затьмарює і не дає світлу любові до Б-га сяяти, хоча людина й розмірковує, що саме так і належить. Це темрява тіла й життєвої душі, які є одягом для Б-жественної душі (нефеш елокіс).

Літера гей у слові «ата» [«Ти»] позначає міцвот, а далі у вірші сказано: «і Гавая осяює мою темряву»: завдяки Торі й міцвот Б-г осяює душу. Темрява — це тіло й життєва душа, які оточують Б-жественну душу й не дають світлу любові сяяти навіть тоді, коли людина розуміє, що повинна любити Б-га.

וצ"ל תחלה סומוע"ט [סור מרע ועשה טוב] ע"י שיהי' [שיהיה] ממארי דחושכנא⁶¹ ממעשים ודבורים ומחשבו' [ומחשבות] אשר לא להי המה כל ימי חי' הבלו כל חד לפום מאי דידע בנפשו נגעי לבבו

А спершу необхідно «відвертатися від зла й чинити добро» — ставши одним із «владик рахунку», [підраховуючи] вчинки, слова й думки, які протягом усіх днів свого марного життя були не заради Б-га; кожен — відповідно до того, що знає у власній душі про «рани свого серця»,

Спочатку має бути «відвертайся від зла й чини добро» (Тегілім 34:15): людина повинна стати одним із «владик рахунку», чесно підбиваючи підсумок кожному вчинку, слову й думці, які були не заради Б-га; кожен знає власні «рани серця». Танія, розділ 29, на який указує примітка Kehot, дає ту саму пораду: коли серце залишається байдужим, хоча розум осягає велич Б-га, слід упокорити грубість, що затьмарює душу, відводячи для такого підрахунку окремих час.

שהם המונעים ומעכבים את אור האהבה כי כל איש אשר בו מום לא יקרב לחם אלקיו לא יגש להקריב^{62,63} כו'.

бо саме вони перешкоджають світлу любові й стримують його. Адже «жодна людина, яка має ваду, не повинна наближатися, щоб принести хліб свого Б-га; вона не повинна приступати, щоб принести...» тощо.

Саме ці вади стримують світло любові. Тора каже, що коен із вадою не може приносити хліб Б-га; так само душа з вадами не може наблизитися. Мітелер Ребе додає в примітках Kehot, що духовною вадою є навіть найменша вада ока чи вуха — у тому, що людина бачить і чує.

19 וכדכתיב ותמימים ינחלו טוב ואין טוב^{64,65} כו'. משא"כ בעלי מומין שבעלי מומין פסולין לגבי מזבח.

Як написано: «І досконалі успадкують добро», і «немає добра» тощо. Але не так із тими, хто має вади: [тварини] з вадами непридатні для жертовника.

У вірші сказано: «досконалі успадкують добро», а Мішна каже, що єдине справжнє добро — це Тора. Тварину без вад можна принести в жертву, але тварина з вадами непридатна для жертовника.

ואף אם עלו ע"ג [על גבי] מזבח מורידין אותן. וכשם שהוא בקרבנות כך הוא בכל אשר יקריב נפשו לה' כל איש אשר בו מום לא יוכל ליקרב בק"ש [בקריאת שמע] להיות לו מס"נ [מסירות נפש] באמת

I навіть якщо їх піднесли на жертovníк, їх знімають звідти. I як із жертвоприношеннями, так само й з кожним, хто приносить свою душу Б-гу: людина, яка має ваду, не може наблизитися під час читання Шма, щоб мати справжню самопожертву (месірут нефеш).

Жертву з вадою, покладену на жертovníк, знімають звідти. Те саме стосується людини, яка намагається принести свою душу Б-гу під час Шма: якщо вона має ваду, то не може наблизитися до справжньої самопожертви.

ומורידים אותו מלמעלה ומפילים אותו למטה⁶⁶ עד אשר ישוב אל⁶⁷ ה' וירחמהו כו'. ואז נותנים לו סיוע מלמעלה להיות מעורר את האהבה לה' בק"ש [בקריאת שמע].

Його спускають згори й кидають униз, аж доки він не повернеться до Імені Б-га (Гавая), і Він не змилюється над ним тощо. I тоді йому дають допомогу згори, щоб пробудити любов до Б-га під час читання Шма.

Його відкидають униз, коли він намагається піднятися; Мітелер Ребе у примітках Кегот пояснює, що душу відкидають униз, коли вона підноситься в молитві, тож вона не може наблизитися з любов'ю і трепетом (агава ве-йіра), притаманними бігу й поверненню. Це триває, доки він не здійснить повернення (тшуву) до Б-га й Б-г не змилюється над ним; тоді йому допомагають згори пробудити любов під час читання Шма.

20 והנה בחי' זו נק' בת בחי' מקבל שאין נפשו בטילה לה' במס"נ [במסירות נפש] בטבע⁶⁸ עד אשר יערה עליי [עליה] רוח ממרום⁶⁹ ועז"נ [ועל זה נאמר] שמעי בת וראי⁷⁰ והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך.

Отже, цей рівень називається «дочка» — рівень того, хто отримує: душа такої людини від природи не перебуває у стані самоусунення (бітуль) перед Б-гом із самопожертвою (месірут нефеш), доки на [неї] не проллється дух згори. Про це сказано: «Слухай, дочко, поглянь, прихили вухо своє і забудь народ свій та дім батька свого».

Це перший рівень, який називається «дочка»: той, хто отримує. Його душа від природи не готова до самопожертви, доки на нього не проллється дух згори; до нього звернені слова вірша: «Слухай, дочко... забудь народ свій та дім батька свого».

פִּי עֵמֶךְ וּבֵית אֲבִיךָ. הֵיִינוּ מֵהַשְׁהוּרְגֻלַת כּוֹ וְנִמְשַׁכְתָּ אַחֲרֵיהֶם בַּהֲבִלֵי הָעוֹלָם. עֲכִ"פּ [עַל כָּל פְּנִים] שִׁכַּחְתָּ לִפְנוֹת דַּעְתְּךָ לִקְבֹּל עִ"ע [עַל עֲצָמוֹ / עַל עֲצָמְךָ] עוֹמִ"שׁ [עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם] שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת⁷¹ כָּלִי לִקְבֹּל אֶת אֹרֶה הָאֱהָבָה הַבָּאָה מִלְּמַעְלָה.

Пояснення слів «народ твій і дім батька твого»: це те, до чого ти звикла і за чим ішла у маршотах світу. Принаймні забудь [про них], щоб звільнити свій розум і прийняти на себе ярмо Царства Небесного (кабалат оль), адже треба бути посудиною, щоб прийняти світло любові, яка приходить згори.

«Народ твій і дім батька твого» — це звички світу, до яких людина призвичаїлася. Принаймні вона має настільки забути про них, щоб прийняти ярмо Небесного Царства й стати посудиною для любові, яка приходить згори.

21 וְאִזִּי וַיִּתְּאוּ הַמֶּלֶךְ יִפְיָךְ. יוֹפִי הַהָאֲרָה שִׁיאִיר אֶת הָאֱהָבָה שֶׁהִיא בַּחֲיִי נֹר כְּנִ"ל. וְעוֹזִינִי [וְעַל זֶה נֹאמַר] תִּתֵּן אִמֶּת לִיעֶקֶב.⁷²

І тоді «цар забажає твоєї краси»: краси осяяння, яке освітить любов, що є рівнем (бхіна) світильника, як згадувалося вище. Про це сказано: «Ти даруєш істину Якову».

Коли той, хто приймає, стає посудиною, «цар забажає твоєї краси»: краса — це світло, яке запалює його любов, його «світильник». Про нього Міхей каже: «Ти даруєш істину Якову» — істину, дану як дар.

כִּי נִשְׁי"י [נִשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל] הֵם ב' בַּחֲיִי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל הוּא בַּחֲיִי כִי שְׂרִית וְתוֹכֵל⁷³ שֶׁכֶּבֶר גִּבּוֹר וְנִצָּח הַמֶּלְחָמָה

Адже душі Ізраїлю мають два рівні: Яков та Ісраель. Ісраель — це рівень слів «бо ти боровся й переміг»: він уже подолав боротьбу й здобув перемогу.

Є два види єврейських душ, які називаються Яков та Ісраель. Ісраель, названий на честь слів «ти боровся й переміг», уже здобув перемогу у внутрішній боротьбі.

מִשְׁאִ"כַּ יַעֲקֹב יוֹ"ד עֵקֶב דִּהֵיִינוּ שִׁירֵד מִטָּה⁷⁴ בַּבַּחֲיִי עֵקֶב אֵלָּא שִׁישׁ לוֹ בַּחֲיִי יוֹ"ד בְּרָאשׁוֹ שְׁאֵלִיו יוֹמֶשֶׁךְ מִמִּטָּה לְמַעְלָה.

Яков, навпаки, — це «йуд-екев» (йуд і п'ята): тобто він опустився вниз, до рівня п'яти, але має на голові рівень йуд, до якого його притягуватимуть знизу вгору.

Ім'я Яков читають як «йуд» і «екев», тобто «п'ята»: він стоїть низько, на рівні п'яти, але має на голові йуд — точку Б-жественності, яка тягне його вгору.

ועדיין אין לו בחי אמת בנפשו בטבע ממש. רק שה' יתן אמת ע"י סיוע מלמעלה.

І він ще не має істини у своїй душі як невід'ємної властивості власної природи; лише Б-г дарує йому істину через допомогу згори.

Яков ще не має істини у власній природі; Б-г дарує її йому як допомогу згори. У «Лікутей Тора», Шміні Ацерет (83b), Альтер Ребе пояснює цей вірш так само: йуд у Якові — це скорочення (цимцум), яке опустилося до «п'яти», а Б-г дарує істину, щоб Його істина розкрилася навіть там.

והסד לאברהם פי' שיהיה בחי' אברהם הוא בחי' האהבה שהיא באה בתורת חסד מלמעלה. וכ"ז [וכל זה]

הוא מימי קדם מבחי' תשובה שקדמה לעולם:⁷⁵

«Милість до Авраама» означає, що рівень Авраама — це рівень любові, яка приходить як дар милості згори. І все це — «від днів давніх», від рівня повернення (тшува), яке передувало світові.

«Милість до Авраама» означає, що любов — риса Авраама — також приходить до нього як дар згори. Усе це сходить «від днів давніх», від тшуви, яка передувала світові й може сягнути за межі теперішнього стану людини.

РОЗДІЛ 6 • ¶22-25

Сестра: знавці Тори

22 וביאור ענין אחותי. הוא בחי' ומדרגת מארי תורה שתורתם אומנתם כי במעלת התורה איתא במדרש

מצינו שויתר הקב"ה על ג"ע [גילוי עריות] וש"ד [ושפיכות דמים].⁷⁶ ולא ויתר על בטול תורה.

А пояснення вислову «сестра моя» таке: це рівень і ступінь знавців Тори, для яких Тора є заняттям. Адже щодо величі Тори в мідраші сказано: «Ми знаходимо, що Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), поблажив щодо заборонених зв'язків і кровопролиття, але не поблажив щодо занедбання вивчення Тори».

Друге найменування — «сестра» — означає рівень тих, для кого вивчення Тори є заняттям і хто цілковито присвячує себе навчанню. У мідраші сказано, що Б-г поблажив навіть щодо таких тяжких гріхів, як заборонені зв'язки й кровопролиття, але не щодо занедбання вивчення Тори.

והענין כי הנה עסק התורה הוא המשכת דירתו ית' בתחתונים

Пояснення полягає в тому, що заняття Торою — це низведення оселі для Нього, благословенного, серед нижніх світів (діра бетахтонім).

Вивчення Тори має таке центральне значення, бо воно низводить оселю Б-га серед нижніх світів.

כי כל עניני התורה אסור ומותר. כשר ופסול. טמא וטהור. הוא רק הבדלה בין טוב לרע. וכמ"ש להבדיל בין החיה⁷⁷ הנאכלת ובין כו'.

Адже всі питання Тори — заборонене й дозволене, кошерне й непридатне, нечисте й чисте — є лише розмежуванням між добром і злом, як сказано: «щоб відрізнити тварину, яку можна їсти, від...» тощо.

Кожне питання галахічного закону Тори — заборонене й дозволене, кошерне й непридатне, нечисте й чисте — є розрізненням, і кожна така постанова відділяє добро від зла. Цей принцип висловлено у вірші, що завершує закони про кошерних тварин: «щоб відрізнити тварину, яку можна їсти, від тварини, яку не можна їсти».

23 והנה כתיב בי מלכים ימלכו.⁷⁸ ואמרו מתניתין מלכתא⁷⁹ שהיא כמלך שמצוה לעשות כך וכך כו' כמ"ש במ"א.

Тепер, написано: «Через мене царюють царі», і сказано: «Мішна — цариця», бо вона подібна до царя, який наказує робити так і так тощо, як пояснюється в іншому місці.

Тора каже: «Через мене царюють царі», а мудреці кажуть: «Мішна — цариця». Галаха має царську владу: подібно до царя, вона наказує, що слід робити. У Тора Ор, Шмот (49b), Альтер Ребе пояснює, чому Мішну уподібнюють до цариці: це праця очищення в мудрості (Хохма), відокремлення нечистого від чистого, а забороненого — від дозволеного.

והנה כתיב אם תגביה כנשר⁸⁰ כו'. משם אורידך נאם ה' שנאם ה' ודבורו הוא המוריד ומשפיל הקליפות וס"א [וסטרא אחרא] למטה ויתפרדו כל פועלי און.⁸¹

І написано: «Хоч ти й здіймешся високо, мов орел», тощо, «звідти Я скину тебе, — промовляє Ім'я Б-га (Гавая)»: саме вислів Гаваї та Його мовлення скидають і принижують донизу оболонки (кліпот) та іншу сторону (сітра ахра), і «розсіються всі, хто чинить беззаконня».

Через Овадію Б-г каже пихатому Едому: «Хоч ти й здіймешся, мов орел... звідти Я скину тебе». Саме слово Б-га скидає оболонки та сітра ахра — сили, протилежні святості.

וכך האדם ע"י עסקו בתורה. ומבדיל בין איסור והיתר.⁸² ובין כשר לפסול כנ"ל. הנה הוא מוריד האיסור והפסול ומדחהו למטה ע"י דבר ה' אשר בפיו זו דבר הלכה⁸³

Так само й людина завдяки своєму заняттю Торою: вона розрізняє між забороненим і дозволеним, а також між кошерним і непридатним, як згадувалося вище; тим самим вона опускає заборонене й непридатне та відсуває його донизу за допомогою «слова Б-га», що в її устах, — «це слово галахи».

Людина, яка вивчає Тору, чинить так само: коли вона постановляє, що заборонено, а що дозволено, що кошерне, а що непридатне, вона відсуває заборонене й непридатне донизу й геть. Вона робить це за допомогою «слова Б-га» у своїх устах, яке мудреці визначають як галаху.

נתקיים בו ועל ידו משם אורידך נאם ה' ולכן נקי ישראל אחים וריעים להקב"ה. וכמ"ש להנחיל אוהבי יש.⁸⁴ למען אחי וריעי⁸⁵ כ"י:

[Отже,] у ньому й через нього здійснюється: «звідти Я скину тебе, — промовляє Гаваї». Тому Ізраїль називають братами й товаришами Святого, благословенний Він (Кудша бріх ху), як написано: «щоб передати у спадок тим, хто любить Мене, єш (буття)» і «заради братів моїх і товаришів моїх» тощо.

Отже, вірш «звідти Я скину тебе, — промовляє Б-г» здійснюється через саму людину. Оскільки вона таким чином виконує власну роботу Б-га, Ізраїль називають Його «братами й товаришами».

24 וזהו הקל קול יעקב⁸⁶ והידים ידי עשו. שבזמן שהקל קול יעקב אין ידי עשו שולטות בו.

І це — «Голос — це голос Яакова, а руки — це руки Ейсава»: коли голос є голосом Яакова, руки Ейсава не панують над ним.

Слова Іцхака «Голос — це голос Яакова, а руки — це руки Ейсава» мудреці тлумачать так: коли під час вивчення Тори лунає голос Яакова, руки Ейсава не мають над ним влади.

כי אין יניקה לחיצונים מאחר שמבדילים ומבררים. והיינו בזמן שהקל קול. פי' שהקול עליון הוא דבר ה' מתחבר בקול שלמטה

Адже зовнішні сили не мають звідки жититися, оскільки [людина] відокремлює й очищує. І це — «коли голос є голосом»: тобто голос згори, слово Б-га, з'єднується з голосом унизу,

Причина в тому, що вивчення Тори відокремлює й очищує добро від зла, тож зовнішнім силам облонок (кліпи) нічим жититися. У вірші слово «голос» (коль) повторюється двічі: голос згори — слово Б-га — з'єднується з голосом унизу, тобто з голосом людини, яка вивчає Тору.

להיות כמ"ש ואשים דברי בפ"ך⁸⁷ וכתוב דברי אשר שמת בפ"ך⁸⁸ דברי ממש שאז הוא בח"י מתניתין מלכתא.

тож здійснюється написане: «І Я вклав Свої слова в твої уста», і ще написано: «І слова Мої, які Я вклав у твої уста» — справді «Мої слова». Адже тоді це рівень (бхіна) «Мішна — цариця».

Саме це має на увазі Ісая словами «слова Мої, які Я вклав у твої уста»: слова, що їх людина промовляє, вивчаючи Тору, — це справді слова Б-га. Тоді галаха має свою царську силу: «Мішна — цариця».

25 ובחיי זו נקי אחותי רעיתי יונתי תמתי.⁸⁹ א"ת [אל תקרי] תמתי אלא תאומתי^{90,91} שנעשו בחיי אחים תאומים ממש כביכול.

І цей рівень називається: «моя сестро, моя кохана, моя голубко, моя досконала (тамасі)». Не читай «тамасі», а читай «теомасі» («моя близнючка»): вони стають, так би мовити, справжніми братами-близнюками.

Цей рівень називається: «моя сестро, моя кохана, моя голубко, моя досконала», а Мідраш читає «тамасі» — «моя досконала» — як «теомасі» — «моя близнючка». Завдяки Торі Ізраїль і Б-г стають, так би мовити, близнюками.

אך כל האומר אין לי אלא תורה⁹² אפי' [אפילו] תורה אין לו. כי מעלת התורה היא משום דאורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד.⁹³

Однак «той, хто каже: “У мене немає нічого, крім Тори”, не має навіть Тори». Адже велич Тори полягає в тому, що Тора і Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), — цілковито єдині.

Проте самої Тори недостатньо: «той, хто каже: “У мене немає нічого, крім Тори”, не має навіть Тори». Тора велична тому, що вона єдина з Б-гом; у «Тора Ор», Ваера (57с), Альтер Ребе пояснює, що «Святий, благословенний Він» у цьому вислові означає Самого Б-га — святого й відокремленого від світів, Який присутній у Торі. Тому необхідно також зв'язати себе із Самим Б-гом, як пояснюється в наступному абзаці.

РОЗДІЛ 7 • 126-27

Мати: Тора із самопожертвою

26 וצ"ל גם באדם למס"נ [למסירות נפש] באחד⁹⁴ שמשם מקור התורה ולהיות לו רק רצון א' כו' כנ"ל.

І в людині також має бути самопожертва (месірут нефеш) у слові «Один», бо звідти походить джерело Тори, і [він має] мати лише одну волю тощо, як згадувалося вище.

Отже, людині Тори також потрібна самопожертва, властива Шма: віддати себе, промовляючи слово «Один», і мати лише одну волю. Саме звідти походить Тора. У примітці Kehot наведено джерела щодо самопожертви під час слова «Один»: респонси Рашби, Баха до Тур і Прі Ец Хаїм.

שעי"ז הוא ממשיך גילוי התורה שמשם מקור חוצבה ושרשה דאורייתא מחכ' [מחכמה] נפקת. וכתוב ויקם עדות ביעקב⁹⁵ ותורה שם בישראל. פ"י כי הנה יש ב' בחי' ישראל ויעקב.⁹⁶

Бо завдяки цьому він притягує вниз розкриття Тори, адже звідти походять джерело, з якого вона висічена, і її корінь: «Тора виходить із мудрості (Хохма)». І написано: «Він утвердив свідчення в Якові й встановив Тору в Ізраелі». Пояснення таке: є два рівні — Ізраель і Яков.

Завдяки цій самопожертві він притягує вниз розкриття Тори з її кореня, адже «Тора виходить із Хохми», а Хохма — це рівень, якого сягає самоусунення (бітуль) душі. Вірш «свідчення в Якові... Тора в Ізраелі» вводить два рівні Тори, що відповідають Якову та Ізраелю.

27 וכנגד זה יש ב' בחי' בתורה עדות ותורה. ומבחי' יעקב נמשך בחי' עדות ומבחי' ישראל נמשך בחי' תורה.⁹⁷

Відповідно до цього, у Торі є два рівні: свідчення і Тора. З рівня Якова притягується рівень свідчення, а з рівня Ізраеля — рівень Тори.

Тора має два рівні: «свідчення» і «Тора». Нижчий рівень, «свідчення», приходить через Якова, а вищий, «Тора», — через Ізраеля.

וכמ"ש ועשיתם אתם⁹⁸ אתם כתיב.⁹⁹ וכתוב אשר יעשה אתם האדם.¹⁰⁰ כי ע"י האדם נמשך בחי' תומ"צ [תורה ומצות].¹⁰¹

Як сказано: «І виконаєте їх (осам)»; написано [так, що це можна прочитати як] «атем» — «ви». І сказано: «що людина виконує (осам)». Адже через людину притягується рівень Тори й міцвот.

Мудреці читають «ви виконаєте їх (осам)» як «ви зробите самих себе (атем)», а вірш про те, що людина виконує міцвот, висловлює ту саму думку. Через людину Тора й міцвот притягуються у світ.

והיינו ע"י מס"נ [מסירות נפש] באחד שאז כל הנשמה תהלל¹⁰² יה כו' כנ"ל. ובחי' זו נקראת אמי שהוא בחי' אם הכנים.¹⁰³

Це відбувається через самопожертву (месірут нефеш) у слові «Один», бо тоді «кожна душа славитиме Я-г» тощо, як зазначено вище. Цей рівень називається «моя мати» і є рівнем «матері дітей».

Це відбувається через самопожертву у слові «Один», коли душа стає світильником, як пояснювалося вище. Цей рівень називається «моя мати», як у вислові «мати дітей»; це найвищий із трьох імен.

שהיא היא המוליד הגילוי אלקות וא"ס [אור אין סוף] כ"ה בג"ע [בגן עדן] ותענוג הנשמות זו תורה ועבודה כו. ולע"ל [ולעתיד לבוא] כתיב רני ושמחי בת ¹⁰⁴כו. שבחיי בת תעלה ביתר שאת ^{105, 106}כנ"ל. ולהיות אשת חיל עט"ב [עטרת בעלה] ¹⁰⁷כו. ¹⁰⁸כמ"ש במ"א: ¹⁰⁹

Бо саме вона породжує розкриття Б-жественності — Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенний Він, — в Еденському саду, а також насолоду душ; це Тора і служіння тощо. А про Майбутнє сказано: «Співай і радій, дочко» тощо: рівень «дочки» піднесеться «з іще більшою величчю», як зазначено вище, і стане «жінкою доблесті, вінцем свого чоловіка» тощо, як пояснюється в іншому місці.

«Мати» породжує розкриття Б-жественності в Еденському саду й насолоду душ через Тору та служіння Б-гу. У Майбутньому «дочка» піднесеться ще вище, як обіцяє гафтара, і стане «жінкою доблесті, вінцем свого чоловіка». Лікутей Тора, Шлах (38с), цитує ці рядки й пояснює, що «дочка» — це нижній Єрусалим, а «моя мати» — верхній; верхнього можна досягти лише через нижній: «дочка» підноситься завдяки міцвот, виконаним фізичною дією.

В АВОДІ

Сама лише здатність розуміти не дає людині досягти справжньої любові до Б-га. Спершу вона має чесно розібрати свої вчинки, слова й думки, які були не заради Б-га, і принаймні відмовитися від своїх мирських звичок, щоб прийняти ярмо Небес; тоді — передати свою волю Б-гові під час Шма, а звідти повернутися до Тори й галахи. Навіть вивчення Тори має бути поєднане із самопожертвою заради «Одного», адже «той, хто каже: "У мене немає нічого, крім Тори", — не має навіть Тори».

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому душу названо «світильником Гаваї», тоді як Б-га названо світильником душі, і до кого стосується кожен із цих висловів?
2. Як дихання й серцебиття ілюструють біг і повернення в Б-жественному служінні?
3. Чому саме споглядання не може породити любов до Б-га і що, за словами маамару, усуває «темряву», яка її стримує?
4. Як визначення того, що заборонено, а що дозволено, скидає кліпот і чому завдяки цьому Ізраїль стає «близнюками» Б-га?
5. Чому Тори без самопожертви заради «Одного» недостатньо і чому їхнє поєднання названо «матір'ю»?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 רני ושמחי

Це інший запис того самого маамара, зроблений слухачем, із поясненням, поданим кількома сторінками далі. Зіставлення двох записів показує, як цей маамар сприймали й занотовували.

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' קכד. ביאור שם ע' קל. עוד הנחה בתו"א לעמבערג יד, א. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. בארוכה במאמרי אדה"א בראשית ע' שכט. אוה"ת חנוכה שיג, ב. הערה באוה"ת בראשית כרך ה תתקלא, א. ביאור באוה"ת נ"ך כרך ג ע' אירסט. ע' ארעו. סה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' שכא המאמר עם הגהות, ובע' שכט קיצורים. ד"ה רני ושמחי תשמ"ה. בסה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' קיג מציין לכאן.

2 רני ושמחי בת ציון

Захарія звертається до Сіону: «Співай і радій, дочко Сіону, бо ось Я приходжу й оселюся серед тебе, — каже Гавая». Маамар запитує, чому тут Ізраїль названо «дочкою», і наприкінці повертається до цього вірша. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Zechariah 2:14 זכריה ב' י"ד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשֹׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ נְאֻם־ה'

'Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

זכריה ב, יד.

3 בת ירושלים

Пророцтво Ісаї про Санхеріва, царя Ассирії, який обложив Єрусалим: «дочка Єрусалима хитає головою на тебе». Це ще одне місце, де народ названо «дочкою».

II Kings 19:21 מלכים ב' י"ט כ"א

זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' עָלָיו בְּזֶה לֵךְ לַעֲגָה לֵךְ בְּתוֹלַת בַּת־צִיּוֹן אֲחֵרֶיךָ רֹאשׁ הַנִּיפָה בַּת יְרוּשָׁלַם:

This is the word that the L-RD hath spoken concerning him: The virgin daughter of Zion Hath despised thee and laughed thee to scorn; The daughter of Jerusalem Hath shaken her head at thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מלכים ב יט, כא.

4 איתא במדרש משל למלך

Раби Шимон бар Йохай запитав, що означають слова «вінець, яким його увінчала мати його», і почув причу: у царя була єдина дочка, яку він надзвичайно любив; він називав її «дочкою моєю» і не переставав дожити нею, поки не назвав її «сестрою моєю», а потім — «матір'ю моєю». Так Б-г спершу назвав Ізраїль «до-

чкою», потім «сестрою», а тоді «матір'ю». (У примітці Kehot це наведено як 52:4.)

Shemot Rabbah 52:5 שמות רבה נ"ב ה' 52

... רשבי"י שאל את ר' אלעזר ברבי יוסי: איפשר ששמעת מאביך, מהו בעטרה שעטרה לו אמו? אמר לו: הן. משל למלך, שהיתה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר מדאי, והיה קורא אותה בתי. לא זו מחבבה, עד שקראה אחותי, ועד שקראה אמי. כך הקב"ה, בתחילה קרא לישראל בת, שנאמר (תהלים מה): שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך, לא זו מחבבן עד שקראן אחותי, שנאמר (שיר ה): פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה, לא זו מחבבן, עד שקראן אמי, שנאמר (ישעיה נא): ...

Another matter, "they brought the Tabernacle" – that is what is written: "Emerge, daughters of Zion, and look at King Solomon, with the crown with which his mother crowned him on the day of his wedding, and on the day of the rejoicing of his heart" (Song of Songs 3:11). When was this verse stated? On the day that the Tabernacle was set up, when there was great celebration in Israel because the Holy One blessed be He rested amongst them. "Daughters of Zion [tziyon]" – the children who are ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמו"ר נב, ד (כן מצויין בתרכ"ז ע' שכא ומעתיק משם הלשון). שה"ש כפ"ג.

5 שמעי בת

Псалом на весілля царя звертається до нареченої: «Слухай, дочко, і поглянь, прихили вухо; забудь свій народ і дім свого батька, і цар забажає твоєї краси». Мідраш пов'язує з цим назву «дочка», а маамар згодом тлумачить цей вірш як служіння того, хто отримує. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 45:11 תהילים מ"ה י"א

שְׁמַעִי־בַת וְרָאִי וְהִטִּי אָזְנוֹךְ וְשִׁכַּחִי עַמֶּךָ וּבֵית אָבִיךָ:

'Hearken, O daughter, and consider, and incline thine ear; Forget also thine own people, and thy father's house;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים מה, יא.

6 אחותי רעייתי

Коханий стукає вночі й кличе: «Відчини мені, сестро моя, кохана моя, голубко моя, бездоганна моя». Мідраш виводить звідси назву «сестра», а маамар згодом пояснює її як тих, хто знається на Торі. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה' ב' 2

אֲנִי יְשָׁנָה וְלִפִּי עָר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־יְלִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קִצְוֹתַי רְסִיסֵי לִלְיָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ה, ב.

7

צאינה וראינה בנות ציון

«Вийдіть і погляньте, дочко Сіону, на царя Шломо, з вінцем, яким мати його увінчала його в день його весілля». Мідраш тлумачить Царя як Б-га, а «матір» — як Ізраїль, найвище з трьох найменувань. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 3:11: שיר השירים ג' י"א

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה כְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָהּ לֹא אָמוּ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחָת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ג, יא.

8

Рабі Шимон бар Йохай запитав, що означають слова «вінець, яким його увінчала мати його», і почув притчу: у царя була єдина дочка, яку він надзвичайно любив; він називав її «дочкою моєю» і не переставав дожити нею, поки не назвав її «сестрою моєю», а потім — «матір'ю моєю». Так Б-г спершу назвав Ізраїль «дочкою», потім «сестрою», а тоді «матір'ю». (У примітці Kehot це наведено як 52:4.)

Shemot Rabbah 52:5: שמות רבה נ"ב:ה'

דבר אחר: ויביאו את המשכן, הה"ד (שיר ד'): צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. אימתי נאמר הפסוק הזה? ביום שעמד המשכן, שהיתה שמחה גדולה בישראל, שהקבי"ה שורה אצלם. בנות ציון, בנים המצוינים לי, ע"י עובדי כוכבים. מה ציון הזה נראה באצבע, כך ישראל נראין באצבע. הוי, בנות ציון המצוינים לי. במלך שלמה, במלך שהשלום שלו, זה ממ"ה הקב"ה. בעטרה שעטרה לו אמו, זה המשכן. למה קראו עטרה? אלא, מה העטרה מצויירת, כך המשכן היה מצוייר, שנאמר (שמות לה): ורוקם בתכלת ובארגמן ...

Another matter, "they brought the Tabernacle" - that is what is written: "Emerge, daughters of Zion, and look at King Solomon, with the crown with which his mother crowned him on the day of his wedding, and on the day of the rejoicing of his heart" (Song of Songs 3:11). When was this verse stated? On the day that the Tabernacle was set up, when there was great celebration in Israel because the Holy One blessed be He rested amongst them. "Daughters of Zion [tziyon]" - the children who are ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

9

בעטרה שעטרה לו אמו

Мідраш до останнього вірша 3-го розділу Song of Songs наводить ту саму притчу про дочку, сестру й матір і тлумачить слова «Народ Мій» як «Мати Моя». Примітка Kehot вказує на це місце.

Shir HaShirim Rabbah 3:11: שיר השירים רבה ג' י"א

10

הקשיבו אלי עמי . . האזינו

Б-г звертається через Ісаю: «Слухайте Мене, народі Мій, і прихиліть до Мене вухо, нація Моя, бо Тора вийде від Мене». Мудреці тлумачать слова «нація Моя» (леумі) як леімі — «мати Моя», третє найменування; у масоретському тексті написано леумі. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 51:4: יسعיהו נ"א:ד'

הִקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וְלְאֻמֵּי הָאָזִינוּ כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי תֵצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אֲרָגִיעַ:

Attend unto Me, O My people, And give ear unto Me, O My nation; For instruction shall go forth from Me, And My right on a sudden for a light of the peoples.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

ישעי"נא, ד.

11

(ופי . . יפתי)

Примітка Kehot вказує, де це докладніше пояснюється: Maamarei Admur HaZaken.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מוסגר זה גם בכת"י מאמרי אדה"ו, ובכמה כת"י בלי מוסגר.

12

ולאמי כתיב

У примітці Kehot цей уривок із Зогару наводиться на підтвердження прочитання «леумі» як «leimi» — «Моя мати».

Zohar III, 262a: זח"ג רסב,

ПРИМІТКА КЕНОТ

בתו"א דפוס לעמבערג שנת תור"ה ע' יד, א ובכרך באב"י 17. בכרך רני ושמחי — ירות"ו ובכרך אדה"ו 633, נוסף: א"ת לאומי אלא לאמי. ראה במאמרי אדה"א בראשית ע' שכט. זח"ג רסב, א. שהש"ר ספ"ג.

אБЗАЦ 2

13

נר הוי' נשמת אדם

«Душа людини — світильник Імені Б-га (Гавая), що досліджує всі її потаємні глибини». У простому розумінні Б-г досліджує внутрішнє життя людини при світлі її власного духу. Маамар запитує, як душа може бути світильником для Б-га, і відповідає, що вона притягує вниз Його світло. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 20:27: משלי כ' כ"ז

נֵר הַיְּהוָה אֵדָם חָפֵשׁ כָּל־הַדְּרִיכָתָן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי כ, כז.

בסה"מ תקס"ה ע"י קכד "וגם מהו לשון תהלה ולא אמר תשבח כו".

14

נרה של שם הוי"ה

В інших рукописах читаємо «Його світильник Б-га» або «світильники Гавай». В одному списку, датованому шабатом Ваїгаш 5623 року, додано примітку: душа притягує світло до Імені Гавая, яке є Зеїр Анпін, а це світло походить від Атіка, якого названо «світлом Гавай».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכורך תניא-ברוך ובכורך אדה"י הנ"ל הגי' נירו של ה'. ובכורך בא"י 17: נורות של הוי". בכורך מקול מהצצים גרוסמאן (נט, א) נמצא מאמר זה ורשום עליו: שבת פי' ויגש דשנת תרכ"ג לפ"ק, נמצאת שם הגהה זו: (ה') דהיינו שהיא ממשכת אור בשם הוי"ה שהוא ז"א וא"כ ההמשכה זו באה מע"ק דוגמת מ"ש במאור"א אות א' סעיף כ"ח וז"ל אור הוי"ה נקי עתיקא דמתמן נהורא לז"א הנקי הוי"ה ולפעמים גם הבינה נקי כן עכ"ל. והיינו כתב וז"ל עיין באד"ר דק"ל ע"א בדרוש הפסוק בית יעקב לכו ונלכה באור ה' עכ"ל עכ"ה).

15

כי אתה נרי ה'

Пісня подяки Давида після того, як Б-г врятував його від усіх ворогів: «Бо Ти — мій світильник, Гавая, і Гавая осяє мою темряву». Тут Б-г є світильником душі — на відміну від вірша з книги Proverbs. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

II Samuel 22:29 כ"ב:כ"ט שמואל ב

כִּי־אַתָּה נִירִי ה' וְהִ' יַגִּיעַ חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמואל-ב כב, כט.

אבזאצ 3

16

כל הנשמה תהלל יי

Останній вірш Псалмів: «Нехай кожна душа прославляє Б-га». У простому значенні нешама — це дихання, «усе, що дихає». Маамар тлумачить слово «тегалель» як «сяятиме», а згодом розвиває думку про нешама як дихання. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 150:6 ק"ו:6 תהלים

כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל קָה הַלְלוּ־קָה:

Let every thing that hath breath praise the L-RD. Hallelujah.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קנ, ו. ובסה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע"י שכב: "ומה שהקדים רבינו ז"ל בפסוק כל הנשמה מפני כי עליית המלי' בבחי' אמי הוא בינה ונשמה הוא גי' כחי' בינה כמ"ש ונשמת שדי תבינם לכן הקדים בפסוק זה" עכ"ל ע"ש. ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע"י תתקמב.

17

ש"ה והענין — פי' תהלל

В іншому записі прямо поставлено запитання, чому у вірші сказано тегалель, а не «хвалити» (тешабах); саме на це запитання відповідає цей фрагмент.

ПРИМІТКА КЕНОТ

18

בהלו נרו

Йов тужить за днями, «коли Його світильник сяяв над моєю головою». Це показує, що корінь слова «тегалель» («галаль») означає «сяяти». (контекст: Steinsaltz Tanakh)

איוב כ"ט:3 Job 29:3

בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רָאשִׁי לְאֹרֹךְ חֹשֶׁךְ:

When His lamp shined above my head, And by His light I walked through darkness;

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב כט, ג.

19

לשון הארה

Там це слово пояснюється як «яскравість, блиск і додаткове сяйво, як у вислові ягель op». У записі 5565 року (p. 124) сказано так само.

ПРИМІТКА КЕНОТ

במאמרי אדה"א שם ע"י שלב "לשון בהירות והבהקה וזהו רורי יתירה כמו יהל אור". וכ"ה בתקס"ה ע"י קכד.

20

אני ה' לא שניתי

Через Малахию Б-г каже Ізраїлю: «Бо Я, Гавая, не змінився, а ви, діти Яакова, не зникли». Хасидизм використовує цей вислів як основу принципу, що творіння не вносить змін у Б-га. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

מלאכי ג':6 Malachi 3:6

כִּי אֲנִי ה' לֹא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כָלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מלאכי ג, ו.

21

ואתה הוא קודם שנבה"ע

Там Альтер Ребе наводить слова «Ти — Він, перш ніж було створено світ, i Ти — Він», щоб пояснити: постійне приведення світів до буття з нічого не змінює Б-га. Людський ремісник спрямовує думку на те, що він виготовляє, і сам змінюється через це; світи ж походять лише від Малхут Б-га, Його «Імені», тож Він залишається Єдиним, як і до створення світу.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נוסח תפלת השחר. וראה גם לקמן לח, ב. ו, ד. ובמאמרי אדה"י על מאור"ל ע"י שלו.

22 **ואתה הוא קודם שנבנה"ע ואתה הוא**

Ранкова молитва: «Ти — Той, Хто був до створення світу; Ти — Той, Хто є відтоді, як світ був створений». Ці слова літургії висловлюють той самий принцип.

Weekday Siddur Chabad, Shacharit, Morning Prayer 16 סידור
חב"ד לימות החול, שחרית, תפלת השחר ט"ז

АВЗАЦ 4

23 **וממשיכה להטותה אל כל אשר תחפוץ . . וכן בדו"מ**

Мітелер Ребе докладно пояснює цей приклад: коли інтелект осягає думку, він нею поглинутий і тієї миті не може осягнути іншої думки.

ПРИМІТКА КЕНОТ

במאמרי אדה"א שם מבאר בארוכה הדוגמא כשהשכל נתפס בענין מחשבה זו נתפס בה ממש שבאותה שעה לא יוכל להשכיל שכל אחר ע"ש.

24 **כי לא מחשבותי מחשבותיכם**

Через пророка Ісаю Б-г закликає нечестивих повернутися, бо Він прощає: «Бо Мої думки — не ваші думки, і ваші шляхи — не Мої шляхи». Тут мається на увазі, що «думка» Б-га про світі не охоплює Його так, як думка людини охоплює її душу. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

ישעיהו נ"ה:ח:Isaiah 55:8

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישעיה נה, ח.

АВЗАЦ 6

25 **ענין פקחות על כל דרכי**

Молитва Єремії до Б-га: «Великий у задумі й могутній у діянні, очі Якого відкриті на всі шляхи синів людських, щоб віддати кожному за його шляхами». Тут стверджується детальне провидіння Б-га. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

ירמיהו ל"ב:י"ט:Jeremiah 32:19

גדל העצה ורב העלילה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו:

great in counsel, and mighty in work; whose eyes are open upon all the ways of the sons of men, to give every one according to his ways, and according to the fruit of his doings;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ירמיה לב, יט.

26 **פי הכל גלוי וידוע**

Там Alter Rebbe пояснює, що знання Б-га про всі світі — це не Його розум, втілений у них, а те, що вони самі по собі є «відкритими й відомими»; лише людське знання має втілюватися в тому, що воно пізнає. Як і тут,

він пов'язує це зі словами: «Мої думки — не ваші думки».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל יד, ד ובמ"מ שם. וראה בסה"מ תקס"ה ע' כד ואילך. אוה"ת ענינים ע' קטו. באוה"ת סידור ע' נ מציין לכאן. מאמרי אדה"א בראשית ע' שלד.

27 **שו"ה שהם — בבחי גילוי וידועה**

Автор каже, що цими словами Alter Rebbe відповів на запитання: це зовсім не втілення думки, а лише «відкриті й відомі».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בסה"מ תרכ"ז ע' רחצ בסופו שבוה תירץ רבינו ז"ל שאין זו בחי התלבשות המחשבה כלל כ"א שהוא בדרך גלוי וידוע ע"ש.

28 **קדוש ק"ק עד שהו"ה צבאות**

У видінні Ішаюгу серафими вигукують один до одного: «Святий, святий, святий — Im'ya B-ga (Гавая) Цеваот; уся земля сповнена Його слави». Маамар тлумачить три слова «святий» як три рівні відокремленості, перш ніж Він стає «Гавая Цеваот» — Творцем воїнств. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

ישעיהו נ"ג:3:Isaiah 6:3

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְּלֵי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 7

29 **וביאר ענין ג"פ קדוש**

Маамар в Емор порушує питання про три групи ангелів, які кажуть «Святий» один, два і три рази, і пояснює, що «святий» означає відокремлений, як у словах: «Я, Б-г, не змінився», — тобто в Ньому немає змін ні до творіння, ні після нього.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקר"ת אמור לא, א ואילך. נשא כה, ד. ראה כ, ד ואילך. מאמרי אדה"א בראשית ע' שלה. תקא.

30 **ג"פ קדוש . . כי ההי"ן שבשם ה'**

Цемах Цедек цитує там цей уривок і наводить ще кілька місць, де пояснюється триразове «Святий».

ПРИМІТКА КЕНОТ

מצויין באוה"ת נ"ך כרך א ע' קסה ושם מציין לכמה מקומות שמובא הענין ג"פ קדוש.

31 **בדבר ה' שמים נעשו**

Псалмоспівець прославляє творіння Б-га: «Словом Імені Б-га (Гавая) були створені небеса, і подихом Його уст — усе їхнє воїнство». Це показує, що творіння походить від Б-жественного мовлення. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

תהילים ל"ג:6:Psalms 33:6

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי קָלִי־צִבְאוֹת:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים לג, ו.

АБЗАЦ 8

32

וגי אותיות הראשונות

Цемах-Цедек цитує цей уривок про перші три літери Імені.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשמב.

АБЗАЦ 9

33

בי"ה הי צור עולמים

Пісня Icaï до дня визволення: «Покладайтеся на Im'ya B-ga (Гавая) повіки, бо в Яг, Гаваї, — Склея вічна». Талмуд тлумачить це як «Ягом Гавая створив світи», і маамар дотримується цього тлумачення. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 26:4: ישיעיהו כ"ו:

בטחו בה' עדי־עד כי בקה הי צור עולמים:

Trust ye in the L-RD for ever, For the L-RD is GOD, an everlasting Rock.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י כו, ד. באוה"ת בראשית כרך ב ע' שיד, ב מבאר זה "ר"ל אחר שביאר איך שצ"ל צמצומים שיומשך מא"ס להיות הי צבאות, עכשיו יבאר שהמשכה זו צ"ל ע"י אתעדל"ת וזהו ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה בי ההי"ן להמשיך בחי י"ד שנברא בו העוה"ב שהוא הי, והיינו לעבדה, ולהמשיך הי שנברא בו עוה"ז וזהו ולשמרה".

34

בי"ד נברא העוה"ב

Талмуд говорить, що цей світ був створений літерою гей, а Майбутній світ — літерою йуд. Маамар тлумачить йуд як скорочення (цимцум).

Menachot 29b:13-14: י"ג-י"ד:

מפני מה נברא העולם הבא בי"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מנחות כט, ב.

35

שנהנין מזיו השכינה

«U Майбутньому світі... праведники сидять із коронами на головах і насолоджуються саявом Б-жественної

присутності (Шехіні). Сами так тут визначено Майбутній світ.

Бרכות י"ז א:12: Berakhot 17a:12

מרגל לא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. ll).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

36

מא"ס ב"ה . . לקבל

Цемах-Цедек припускає, що три річі, які передували світу, — вода, вітер і вогонь, — є трьома сферами духовного прояву (сфірот) або трьома лініями, тобто скороченнями, завдяки яким Ейн Соф сяє так, що світи можуть його сприймати.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ביהל אור ע' שפט: ואפ"ל שזהו ענין ג' בריות שקדמו לעולם מים רוח ואש, שהם ג' ספירות ג' קווין, כי מאוא"ס ב"ה א"א לבע"ג לקבל כ"א ע"י צמצומים דהיינו ע"י הספירות שבהן ועל ידם מאיר הא"ס באופן שיוכלו העולמות לקבל כו עכ"ל.

37

להנחיל אוהבי יש ש"י עולמות

Мудрість говорить: «щоб дати тим, хто любить мене, у спадок еш (щось наявне), і наповнити їхні скарбниці». Мішна тлумачить це як те, що Б-г дає кожному праведникові еш — 310 світів. Тут еш стає назвою того «чогось», що отримують душі. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 8:21: משלי ח'כ"א:

להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אִמְלָא:

That I may cause those that love me to inherit substance, And that I may fill their treasuries.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי ח, כא. סוף עוקצין.

38

להנחיל אוהבי יש. ש"י עולמו

Остання мішна Талмуду: Б-г дасть кожному праведникові 310 світів, як сказано: «дати тим, хто любить Мене, еш у спадок», адже літери слова еш мають чи-слове значення 310.

Мשנה עוקצים ג': Mishnah Oktzin 3:12

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אִמְלָא. אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא קלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), הי עז לעמו יתן הי יברך את עמו בשלום:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasuries" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halafta said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength unto his people; ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

АБЗАЦ 10

39

שכר מצוה מצוה

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА KEHOT

אבות ד, ב.

40

שכר מצוה מצוה

Бен Азай: «Нагорода за міцву — міцва». Тут це означає, що сама міцва притягує розкриття, яке є її нагородою.

Pirkei Avot 4:2: משנה אבות ד'

בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובחור מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

41

גייע כפיר כי תאכל

Псалом того, хто боїться Б-га: «Коли споживаєш плід праці рук своїх, щасливий ти, і добре тобі». Тут нагородою є плід самої міцви. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 128:2: תהלים כ"ח ב'

גייע כפיר כי תאכל אשריך וטוב לך:

When thou eatest the labour of thy hands, Happy shalt thou be, and it shall be well with thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА KEHOT

תהלים כח, ב.

42

ויניחהו בגייע לעבדה אלו רמ"ח מ"ע

«I Гаваия Елокім узав людину й оселив її в Едемському саду, щоб обробляла його й берегла його». Зогап тлумачить слова «щоб обробляла його» як позитивні заповіді. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Genesis 2:15: בראשית ב' ט"ו

ויקח ה' אלקים את־הָאָדָם וַיְנַחֵהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעֹבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar I, 27a: זח"א כז,

Tikkunei Zohar, Tikkun 54 - 87b:7 תקוני תיקון נד'

בראשית ברא אלקי"ם, את השמים עץ החיים, ואת הארץ כל עץ נחמד למראה, והארץ היתה תהו ובהו דא עץ הדעת טוב ורע, ודא רזא תהו עמק רע, בהו עמק טוב, ודא עץ הדעת טוב ורע, כי שם כלל יהו"ה שפת כל הארץ (שם יא ט), ומקא נפק כל ערבוביא דטוב ורע, דאיהו רזא דצדיק ורע לו רשע וטוב לו.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

Zohar III, 165b: זח"ג קסח, בבב

ПРИМІТКА KEHOT

בראשית ב, טו. ראה זח"א כז, א. ת"ז תי נד. זח"ג קסח, ב.

АБЗАЦ 11

43

נשמה מלשון נשימה . . אשם ואשף יחד

Б-г через Ісаю каже, що довго мовчав, але тепер закричить, як жінка під час пологів: «Я разом хопатиму повітря й важко дихатиму». У маамарі ці два дієслова прочитуються як видихання й вдихання — ритм бігу й повернення. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 42:14: ישעיהו מ"ב י"ד

הַחֲשִׁיתִי מַעֲוָלִים אֶחְרִישׁ אֶתְאַפֵּק כִּי־לִדָּה אֶפְעֶה אֲשֶׁם וְאֲשָׁפָּה יַחַד:

I have long time held My peace, I have been still, and refrained Myself; Now will I cry like a travailing woman, Gasping and panting at once.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА KEHOT

ישעי מב, יד. עי בת"ז תי טז. אוה"ת ענינים עי כ. ובתורת שמואל תרכ"ז עי שכה "פ"י אשום ואשוף הוא ענין רוי"ש, כי כדי לשאוף את ההבל שהוא חיות האדם צ"ל ברו"ש דוקא" ע"ש. ובסה"מ תש"ד עי 254 מציינ כ"ק אדמו"ר זי"ע "וראה רש"י חגיגה יב, ב ד"ה ורוחות. בראשית רבה פי"ד, ט. רמב"ם הלי סוה"ת פ"ד ה"ט".

44

נשמה מלשון נשימה

Мідраш про п'ять назв душі, на який указано в примітці Ребе, процитований Kehot, де душа пов'язується з диханням.

Bereshit Rabbah 14:9: בראשית רבה ט"ד ט'

חמשה שמות נקראו לה: נפש, רוח, נשמה, יחידה, חיה. נפש, זה הדם, שנאמר (דברים יב): כי הדם הוא הנפש. רוח, שהיא עולה ויורדת, שנאמר (קהלת ג): מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. נשמה, זו האופיה, דברייתא אמרין האופיתא טבא. חיה, שכל האברים מתים והיא חיה בגוף. יחידה, שכל האברים משנים שנים והיא יחידה בגוף, הדא הוא דכתיב (איוב לד) אם ישם אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף. רבי יהושע בר נחמיה ורבנן. רבי יהושע בר נחמיה אמר: אם ישם אלקים לבו על האדם הזה, רוחו כבר היה בידו, ...

It [man's soul] is called by five names: nefesh (Genesis 2:7), ruah (Ezekiel 37:14), neshama (Genesis 2:7), yehida (Psalms 22:21), haya (Psalms 143:3). Nefesh - this refers to blood, as it is stated: "For blood is the soul [nefesh]" (Deuteronomy

12:23). Ruah – because it ascends and descends, as it is stated: “Who knows the spirit of the sons of man? Does it ascend upward?” (Ecclesiastes 3:21). also means wind, which ascends and descends. Neshama – this refers to man’s intellect, as people say: Intellect is good. Haya – because ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

АБЗАЦ 12

45 ויהיני מסירת הרצון

Цемах-Цедек цитує це визначення самопожертви як віддання волі й посилається на Likutei Torah, Pe’e.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת תרומה ע' א'שסח, ושם מציין לעיין בלקו"ת פ' ראה כה, א. ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקו. בונה ירושלים ס"י עא. מאה שערים לו, א. וראה גם סד"ה עתידין צדיקים ה'תש"ב.

46 נפש הוא הרצון כמ"ש אין נפשי אל העם הזה

Б-г говорит Еремїи, що навіть якби Моше та Шмуель стояли перед Ним у молитві: «Моя душа (воля) не прихилиється до цього народу». Хасидське вчення використовує це, щоб показати, що нефеш (душа) означає волю, а отже, самопожертва — це віддання волі. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

ירמיהו ט"ו:א' Jeremiah 15:1

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אִם-יַעֲמֹד מֹשֶׁה וְשַׁמּוּאֵל לִפְנֵי אֵין נַפְשִׁי אֶל-הָעָם הַזֶּה שְׁלַח מַעֲלִיָּנִי וַיֵּצְאוּ:

Then said the L-RD unto me: ‘Though Moses and Samuel stood before Me, yet My mind could not be toward this people; cast them out of My sight, and let them go forth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בראשית כ"ג:ח Genesis 23:8

וַיִּדְבֹר אֹתָם לֵאמֹר אִם-יִשׂ אֶת-נַפְשְׁכֶם לְקַבֵּר אֶת-מָתִי מִלְּפָנֶי שְׁמָעוֹנִי וּפְגַעוּלִי בְּעַפְרוֹן בֶּן-צֹהָר:

And he spoke with them, saying: ‘If it be your mind that I should bury my dead out of my sight, hear me, and entreat for me to Ephron the son of Zohar,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תהילים כ"ז:יב Psalms 27:12

אֶל-תִּתְּנֵנִי בְּנַפְשׁ צָרִי כִּי קְמוּ-בִי עֲדֵי-שָׁקֶר וַיִּפֹּחַ חֲמָם:

Deliver me not over unto the will of mine adversaries; For false witnesses are risen up against me, and such as breathe out violence.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ירמ' טו, א. ראי' זו הובאה בכ"מ בדא"ח. ולכאורה צ"ע מפני מה אין מסיתיעין ממה שנכתב בתורה (בראשית כג, ח) אם יש את נפשכם. וי"ל דשם מדבר בלעז"ז וסט"א, אשר בבואה דבבואה לית להו (ראה לקו"ת סד"ה כי תצא — השני — וביאורו), ולכן אין מזה ראי' גמורה לפי' ובכל נפשך דקדושה. ועפ"י חילוק זה מובן ג"כ דאין ראי' ממש"נ (תהלים כז, יב) אל תתנני בנפש צרי. — וגם בזה נראה עד כמה מדויקים בתורת דא"ח אפילו פרטים שבאו בטפל וכדרך אגב (הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בספר המאמרים תש"ט ע' 227. לקו"ש ח"ב ע' 456). ראה במאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקו. בונה ירושלים ס"י עא ובמאה שערים לו, א שם מביא כמו חשקה נפשי כלתה

נפשי. במאמרי אדה"א בראשית ע' שלט מביא קודם הפסוק "כמו היש את נפשך [בראשית כג, ח] כל' רצונך וכן אין נפשי . . .". וראה סד"ה עתידין צדיקים תש"ב.

АБЗАЦ 13

47 מי לי בשמים

Асаф, після того як його бентежив успіх нечестивих, каже Б-гови: «Кого маю я на небесах? I з Тобою нічого не бажаю на землі». Це описує людину, єдине бажання якої — Б-г. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

תהילים ע"ג:כ"ה Psalms 73:25

מִי-לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא-חֲפָצְתִּי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים עג, כה.

48 שאין עוד מלבדו

Моше до Ізраїлю: «Вам було дано побачити це, щоб знати, що Ім'я Б-га (Гавая) — це Б-г; немає нічого іншого, крім Нього». Хасидизм тлумачить це як означення того, що поза Ним не існує нічого. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

דברים ד':ל"ה Deuteronomy 4:35

אֵתָהּ הָרָאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדּוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 14

49 לי הכסף ולי הזהב

Аггей підбадьорює будівничих Другого Храму, які журилися через його убогість: «Мое срібло і Мое золото, — каже Ім'я Б-га (Гавая) воїнств», і Він наповнить Дім славою. Тут слово «каже» (неум — Боже проголошення) вказує на слово Б-га як корінь усіх матеріальних речей. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

הגי ב'ח:8 Haggai 2:8

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הָזָהָב נָאִם ה' צְבָאוֹת:

Mine is the silver, and Mine the gold, saith the L-RD of hosts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

הגי ב, ח. ראה באוה"ת נ"ך חגי ע' תקה.

50 מבחי נאם ודבר ה'

Обговорення рівня «промовляння» (неум) і слова Б-га як кореня всього сущого.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת כי תצא ע' תתרכ.

АБЗАЦ 15

51

והיו הדברים האלה

Из молитвы Шма — слова Моше до Израїлю: «I будут ці слова, які Я заповідаю тобі сьогодні, на серці твоєму». Тут ідеться про «повернення», що йде слідом за самопожертвою «Одного».

Deuteronomy 6:6: דברים ו:6

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על-לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים ו, ו.

52

ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך

«I говоритимеш про них, сидючи в домі своєму й ідучи дорогою». Це вносить Тору в кожную сферу життя.

Deuteronomy 6:7: דברים ו:7

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובילכתך בדרך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53

אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה

«Від дня, коли було зруйновано Храм, у Святого, благословенний Він (Кудша бріх ху), у Його світі залишилися лише чотири лікті галахи». Тут пояснюється, як святий і відокремлений Б-г перебуває у світі.

Berakhot 8a:18-19: י"ח-י"ט

והיינו דאמר רבי חייה בר אמי משמיה דעולא: מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואמר אבאי: מריש הנה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא. כיון דשמענא להא דאמר רבי חייה בר אמי משמיה דעולא — מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד — לא הנה מצלינא אלא היכא דגריסנא.

That agrees with what R. Hiyya b. Ammi said in the name of 'Ulla : Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, blessed be He, in His Universe the four cubits of Halakah alone. And Abbai said ; At first I used to study at home and pray in Synagogue, but after hearing the statement of R. Hiyya b. Ammi in the name of 'Ulla — "Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, blessed be He, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות ה, א.

54

רץ לבך ושוב

У Сефер Єцира сказано: «Якщо серце твоє біжить — повернися до Місця»; це корінь учення про big i повернення; примітка Kehot відсилає сюди.

Sefer Yetzirah 1:8: ח"א: ספר יצירה

עשר ספירות בלימה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

55

רץ לבך ושוב לאחר

Вступ до Тікуней Зогар: «Якщо серце твоє біжить — повернися». Альтер Ребе застосовує це до ритму bigu й повернення у служінні Б-гу.

Tikkunei Zohar 7a:3: ד'א: תקוני זוהר

תנינא (יחזקאל א כו), ועל דמות הכפא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה דא איהו יוד הא ואו הא כליל תשע נקודין, ועשרתא שכינתא כלילא מכלהו, וכלא א, דלית אדם בלא א, וכלא איהו עמודא דאמצעיתא, איהו יהו"ה דכליל א, ואיהו שמה מפרש דכליל א לאחורא דאם רץ לבך שוב לאחר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ת"ז בהקדמה (ז, א). ראה ס"י פ"א.

56

בע"כ אתה חי

Мареи мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

אבות ד, כב.

57

בע"כ אתה חי

«Проти своєї волі ти народжуєшся, і проти своєї волі живеш». Тут це означає, що душа залишається в тілі, аби виконати своє призначення внизу.

Pirkei Avot 4:22: כ"ב: משנה אבות

הוא הנה אומר, הילודים למות, והמתים להחיות, והחיים לדון. לידע להודיע ולהנדע שהוא אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון. ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה, ולא שכיחה, ולא משוא פנים, ולא מקח שחד, שהכל שלו. וידע שהכל לפי החשבון. ואל יבטיחה יצרה שהשאל בית מנוס לה, שעל כרחק אתה נוצר, ועל כרחק אתה נולד, ועל כרחק אתה חי, ועל כרחק אתה מת, ועל כרחק אתה עתיד לתן ...

He used to say: the ones who were born are to die, and the ones who have died are to be brought to life, and the ones brought to life are to be judged; So that one may know, make known and have the knowledge that He is G-d, He is the designer, He is the creator, He is the discerner, He is the judge, He the witness, He the complainant, and that He will sum-

mon to judgment. Blessed be He, before Whom there is no iniquity, nor forgetting, nor ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

אבזאצ 16

ה' צלך . . כך הוא ית' כביכול צל שלך

Псалом того, хто звертає погляд до гір по допомогу: «Im'ya B-ga (Гавая) — твій охоронець; Гавая — твоя тінь праворуч від тебе», тобто твій захист, що перебуває зовсім поруч із тобою. Маамар тлумачить слово «цель» (тінь) як тінь, що повторює рухи людини. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 121:5:ה'ה:קכ"א תהילים

ה' שִׁמְרֶךָ ה' צִלְךָ עַל־יָדְךָ יְמִינְךָ:

The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy right hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קכ"א, ה'. וראה בסה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' שכו וראה במ"מ לשם: ופי' הבעש"ט ז"ל ונמצא פי' זה במדרש שמואל ג"כ. ע' באוה"ת פי' ואתחנן ע' קכ"א.

59 להאיר ולהמשיך ואז"ס ב"ה בגי' כר

Цемах Цедек додає тут: як пояснено в маамарі «Tze'enah U're'enah» щодо слів «i благословити Гавая», тобто продовжити благословення й додаткове світло в Im'ya Gava.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת תצוה ע' איתקנג מוסיף "כמ"ש בד"ה צאינה וראינה בפי' וברכו את הוי' שממשיכים ברכה ותוסי' אור בשם הוי'".

אבזאצ 17

60 כי אתה נרי הוי"ה

Пісня подяки Давида: «Бо Ти — мій світильник, Гавая». Слово «ата» читається як алеф-тав (літери Тори) плюс рей (міцвот).

II Samuel 22:29:כ"ב:כ"ט שמואל ב

כִּי־אַתָּה נִירִי ה' וְה' יְגִיעַתְּ חֹשֶׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 18

61 שו"ה וצ"ל — ממארי דחושבנא

Танія пояснює, що іноді серце стає твердим, мов камінь, хоча розум осягає велич Б-га, бо грубість кліпи затьмарює світло душі. Засіб — упокорити її, відводячи

окремих час для самоаналізу; саме це тут мається на увазі під тим, щоб бути одним із «владик рахунку».

Танія, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 29:15:תנ"ך:ט"ו

וגם מי שהוא נקי מחטאות נעורים החמורים, ישים אל לבו לקיים מצאנו וזה הקדוש, להיות מ"מארי דחושבנא", דהיינו, לעשות חשבון עם נפשו, מכל המחשבות והדיבורים והמעשים שחלפו ועברו מיום היותו עד היום הזה, אם היו כולם מצד הקדושה, או, מצד הטומאה רחמנא לצלן, דהיינו, כל המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא להימנה ולרצונו ולעבודתו, שזהו פירוש לשון "סִטְרָא אֲחֵרָא", כְּנִזְכָּר לְעֵיל [בפֶּרֶק ו].

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה תניא פכ"ט.

62 כי כל איש אשר בו מום . . לחם אלקיו לא יגש להקריב

Б-г велит Моше сказать Аарону: «Бо жодна людина з вадою не повинна приступати» до служіння. Священник із вадою не може служити; маамар застосовує це до душі. (контекст: Танах у перекладі Стейнзальца)

ויקרא כ"א:י"ח:Leviticus 21:18

כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב אִישׁ עֹר אוֹ פֶסֶח אוֹ חָרָם אוֹ שָׂרוּעַ:

For whatsoever man he be that hath a blemish, he shall not approach: a blind man, or a lame, or he that hath any thing maimed, or anything too long,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא כא, יח. כא. ראה אוה"ת שופטים ע' תתלט. ובמאמרי אדה"א בראשית ע' שמב מוסיף "ופי' מום ברוחניות הוא אפי' פגם כל שהוא בעין ואזן שהוא ראוי ושמיעה".

63 לחם אלקיו לא יגש להקריב

«Він має ваду; нехай не приступає, щоб приносити хліб свого Б-га».

ויקרא כ"א:כ"א:Leviticus 21:21

כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגֹּשׁ לְהִקְרִיב אֶת־אֲשֵׁי ה' מוֹם בוֹ אֶת לֶחֶם אֱלֹקָיו לֹא יִגֹּשׁ לְהִקְרִיב:

no man of the seed of Aaron the priest, that hath a blemish, shall come nigh to offer the offerings of the L-RD made by fire; he hath a blemish; he shall not come nigh to offer the bread of his G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 19

64 ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב

Той, хто збиває праведних зі шляху, сам упаде до власної ями, «а бездоганні успадають добро». Лише цілісне може прийняти добро. (контекст: Танах Стейнзальца)

משלי כ"ח:Proverbs 28:10

מִשְׁגָּה יִשְׂרִים בְּדֶרֶךְ רָע בְּשֹׁחוֹתוֹ הוֹאֵיפּוֹל וְתַמִּימִים יִנְחָלוּ־טוֹב:

Whoso causeth the upright to go astray in an evil way, He shall fall himself into his own pit; But the whole-hearted

shall inherit good.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי כח, י. אבות ו, ג.

65

ואין טוב

«I немає добра, крім Тори, як сказано: "Бо я дав вам добре вчення»».

Pirkei Avot 6:3:ג' אבות ו

... וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. ואין כבוד אלא תורה, שנאמר (משלי ג) כבוד חכמים ינחלו, (משלי כח) ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה, שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an instance of the argument] "from the less to the ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

66

שו"ה מס"נ — ומפילים אותו למטה

Мителер Ребе пояснює, що душу кидають униз і упокоюють, коли вона підноситься в молитві, тож вона не може наблизитися до Б-га з любов'ю і трепетом біру й повернення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

במאמרי אדה"א ע' שמב "היינו שמפילים ומשפילים את הנשמה בעלותה למעלה בתפלה לבלתי תוכל להתקרב לה' לעולם באו"ר דרו"ש".

67

ישוב אל ה' וירחמהו

Заклик Isaï: «Нехай нечестивий залишить свою дорогу... і нехай повернеться до Імені Б-га (Гавая), і Він змилюється над ним». Повернення (тшува) — це те, що усуває перешкоду. (контекст: Танах Штейнзальца)

Isaiah 55:7:י' שעייהו

יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבתי וישב אליה וירחמהו ואליאלקינו כייירה לסלוח:

Let the wicked forsake his way, And the man of iniquity his thoughts; And let him return unto the L-RD, and He will have compassion upon him, And to our G-d, for He will abundantly pardon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישעי' נה, ז.

АБЗАЦ 20

68

שו"ה בחי' מקבל — בטבע

У рукописі замість «від природи» написано «від її природи».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכור 633. בטבעה.

69

עד אשר יערה עלי' רוח ממרום

Isaia провіщає спустошення «аж поки не буде вилито на нас дух згори», і тоді пустеля розквітне. Тут описано допомогу, що приходить згори. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

ישעייהו ל"ב:ט"ו Isaiah 32:15

עד יערה עלינו רוח ממרום והיה מדבר לכרמל והכרמל ליצר יחשב:

Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"פ ישעי' לב, טו.

70

שמעי בת וראי

Псалмоспівець звертається до нареченої царя: «Почуй, дочко, і поглянь... забудь свій народ і дім свого батька». Тут заклик до того, хто приймає, залишити позаду звички цього світу. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

תהילים מ"ה:א"י Psalms 45:11

שמעייבת וראי והטי אזנה ושכחי עמך ובית אביך:

'Hearken, O daughter, and consider, and incline thine ear; Forget also thine own people, and thy father's house;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהילים מה, יא.

71

שו"ה להיות — והנה בחי' זו נקי' בת

Цемах Цедек цитує уривок від цього місця маамару та з пояснення, яке йде далі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

קטע מכאן ומהביאור מובא באוה"ת פ' בא ע' רנח.

АБЗАЦ 21

72

תתן אמת ליעקב

Заклучна молитва Міхея: «Ти даси правду Яакову, милість Аврааму, як Ти присягнув нашим батькам від давніх-давен». Кожен вислів тлумачиться як дар згори тому, хто сам не може цього досягти. (контекст: Танах Штейнзальца)

מיכה ז' כ"ז Micah 7:20

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מיכה ז, כ. וראה לקו"ת משע"צ פג, ב. מאמרי אדה"א ע' שמג.

73

כי שרית ותוכל

«Твое ім'я більше не буде Яаковом, а буде Ісраелем, бо ти змагався з Б-гом і з людьми та переміг». Ісраель — це той, хто вже переміг.

בראשית ל"ב:כ"ט Genesis 32:29

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד שְׁמִי כִּי אִם־שְׂרָאֵל כִּי־שָׁרִית עַם־אֱלֹקִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית לב, כט.

74

שו"ה המלחמה — שירד מטה

У рукописі читаємо: «він опустився нижче й нижче».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 633: שירד מטה מטה.

75

תשובה שקדמה לעולם

Повернення (тшува) належить до семи речей, створених до світу. Тут вона є джерелом допомоги, що дається згори, і перебуває поза порядком світу.

פסחים נ"ד א'-ח:ט'-9 Pesachim 54a:8-9

לֹא קָשָׁא: הָא בְּאוּר דִּידָן, הָא בְּאוּר דְּגִיְהִנָּם. אוּר דִּידָן — בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אוּר דְּגִיְהִנָּם — בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת. וְאוּר דְּגִיְהִנָּם בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת אֵיבְרִי? וְהָא תִּנְיָא: שְׂבָעָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ קֹדָם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלוּ הֵן: תוֹרָה, וְתַשְׁבּוּכָה, וְגִנְן עֵדֶן, וְגִיְהִנָּם, וְכֶסֶף הַכְּבוֹד, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְשֵׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. תוֹרָה, דְּכַתִּיב: "ה' קִנְּנִי רֹאשִׁית דְּרֻכּוֹ". תַּשְׁבּוּכָה, דְּכַתִּיב: "בְּטֶרֶם הָיִים יִלְדוּ", וְכַתִּיב: "תֵּשֶׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא וְתֵאמָר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

АБЗАЦ 22

76

שׁוּתֵר הַקְּבִי"ה עַל גִּי"ע וּשְׂי"ד

Цемах Цедек докладно пояснює, чому Б-г поблагив щодо цих гріхів, але не щодо занедбання вивчення Тори.

ПРИМІТКА КЕНОТ

פתיחתא דאיכ"ר ב. ראה בארוכה באוה"ת פי ואתחנן ע' רמו.

77

להבדיל בין החיי

«Щоб розрізняти між нечистим і чистим, і між твариною, яку можна їсти, та твариною, яку не можна їсти». Закон Тори як відокремлення добра від зла.

ויקרא י"א:מ"ז Leviticus 11:47

לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאֲכָלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל:

to make a difference between the unclean and the clean, and between the living thing that may be eaten and the living thing that may not be eaten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא יא, מז.

АБЗАЦ 23

78

בי מלכים ימלכו

Тора говорить: «Через мене царі царюють». Мудреці тлумачать слово «царі» як рабинів та їхні вчення.

משלי ח:ט"ו Proverbs 8:15

בִּי מַלְכִּים יִמְלְכוּ וְרוֹזְנִים יַחֲקֹקוּ צֶדֶק:

By me kings reign, And princes decree justice.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי ח, טו.

79

מתניתין מלכתא

Вислів Талмуду «Мишна — цариця» (матнісін малкеса), наведений у примітці Kehot. Тут галаха має царську владу.

ביצה כ"ח ב:י"ד-15 Beitzah 28b:14-15

רַב פֶּפְּא אָמַר: מִתְּנִיתִין וּמִתְּנִיתָא — רַב מַלְכָּא. שְׁמַעְתָּתָא — רַב מַלְכִּיו. וְסִימְנִיה: מִתְּנִיתִין מַלְכָּתָא. מֵאֵי בִינְיָהוּ? אִיכָא בִינְיָהוּ שְׁפָחוּת. מִתְּנִי לֹא יֵאמָר אָדָם לְטַבַּח: שְׁקוּל לִי בְּדִינָךְ בֶּשֶׁר, אֲכַל שׁוֹחֵט וּמַחֲלֵק בִּינְיָהֶם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ביצה כח, ב. וראה בהנסמן לקמן מט, ב.

80

אם תגבי כנשר

Пророцтво Овадьї проти Едома, який пишався своїми гірськими фортецями: «Хоч ти здіймешся високо, мов орел, і хоч помістиш своє гніздо серед зірок, звідти Я скину тебе, — каже Ім'я Б-га (Гавая)». Тут ідеться про слово Б-га, що скидає оболонку (кліпу). (контекст: Steinsaltz Tanakh)

עובדיה א':ד-1 Obadiah 1:4

אִם־תִּגְבִּיָּה כְּנֶשֶׁר וְאָם־בֵּין כּוֹכָבִים שָׁמַיִם קִנְיָה אוֹרִיךָ נְאֻם־ה'

Though thou make thy nest as high as the eagle, And though thou set it among the stars, I will bring thee down from thence, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

עובדי' א, ד.

81

ויתפרדו כל פועלי און

Псалом на суботній день: «Бо ось, вороги Твої, Гавая, ось вороги Твої загинуть; усі, хто чинить беззаконня, розсіються». (контекст: Steinsaltz Tanakh)

תהילים צ"ב:י"ו Psalms 92:10

כִּי הִנֵּה אִיבֵיךָ ה' כִּי־הִנֵּה אִיבֵיךָ יִתְפָּרְדוּ כָּל־פְּעָלֵי אָוֶן:

For, lo, Thine enemies, O L-RD, For, lo, Thine enemies shall perish: All the workers of iniquity shall be scattered.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהילים צב, י.

82 שו"ה בתורה — בין איסור והיתר

У рукописі читається «між дозволеним і забороненим» — у зворотному порядку.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 633: בין היתר לאיסור.

83 דבר ה' אשר בפיו זו דבר הלכה

Мудреці тлумачать вислів «слово Б-га» в Амосі як галаху. Тут це означає, що галахічне рішення, яке лунає з уст людини, є власним словом Б-га.

Shabbat 138b:11-12: שבת קליה ב: י"א-י"ב

”דבר ה' — זו הלכה, ”דבר ה' — זה הקץ, ”דבר ה' — זו נבואה. ומאי ”ששטטו לבקש את דבר ה'”? אמרו: צתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בכתי כנסיות ובכתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא. ואין מכין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

84 להנחיל אוהבי יש

Мудрість промовляє: «дати тим, хто любить мене, еш (самостійне існування) у спадок». Тут, разом із Miшною, ці слова читаються як слова Б-га: Ізраїль — це «ті, хто любить» Його. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 8:21: משלי ח:כ"א

להנחיל אחיבי יש ואצרותיהם אמלא:

That I may cause those that love me to inherit substance, And that I may fill their treasuries.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי ח, כא.

85 למען אחי ורעי

У своєму простому значенні псалмоспівець молиться за Єрусалим: «Заради моїх братів і товаришів я говоритиму про мир у тобі». Маамар тлумачить це як те, що Б-г називає Ізраїль своїми братами й товаришами. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 122:8: תהילים קכ"ב:ח

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך:

For my brethren and companions' sakes, I will now say: 'Peace be within thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קכב, ח.

ABZAC 24

86 הקל קול יעקב

Ицхак, відчувши, що Яаков убраний як Ейсава: «Голос — це голос Яакова, а руки — руки Ейсава». Мідраш тлумачить це так: коли під час вивчення Тори чути голос Яакова, руки Ейсава безсилі. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Genesis 27:22: בראשית כ"ז:כ"ב

ויגש יעקב אלי-יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כז, כב.

87 ואשים דברי בפיו

Б-г каже Ізраїлю через Ісаю: «I Я вклав Мої слова у твої уста». Слова Б-га в устах того, хто вивчає Тору. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 51:16: ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י נא, טז.

88 ודברי אשר שמתי בפיו

Завіт Б-га з тими, хто повертається: «Мої слова, які Я вклав у твої уста, не відійдуть від твоїх уст». Це тлумачать так: слова Тори, які промовляє людина, справді є словами Б-га. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 59:21: ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר-שמתי בפיו לא-ימושו מפיו ומפי ורעה ומפי ורע ורעה אמר ה' מעתה ועד-עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י נט, כא.

ABZAC 25

89 אחותי רעיתי יונתי תמתי

Коханий, що стукає вночі: «Відчини мені, сестро моя, кохана моя, голубко моя, досконала моя» (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 5:2: שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי-לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא-טל קצוותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ה, ב.

90

א"ת תמתי אלא תאומתי

Мареј мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש רבה ע"פ אני ישנה.

91

א"ת תמתי אלא תאומתי

Мідраш про «Я сплю»: слід читати не «досконала моя», а «близнючка моя», ніби Б-г та Ізраїль були близнюками.

Shir HaShirim Rabbah 5:3 שיר השירים רבה ה"ג:3

פְּשֻׁטִי אֶת כְּתָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֶפְלוּ תִמָּה שְׁבַתְמוֹת יוֹדַעַת לְפָשֵׁט וְלִלְבֹּשׁ, וְאֵת אֲמַרְת פְּשֻׁטִי אֶת כְּתָנִי, רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרֵי יוֹם שְׁנִידוּג לָהֶם נְבוּכַדְנֶצַּר הִרְשָׁע לִישְׂרָאֵל פָּשַׁט מֵהֶם שְׁנֵי לְבוּשִׁים גְּדוּלִים, לְבוּשׁ כְּהֵנָה וּלְבוּשׁ מַלְכוּת. רַחֲצָתִי אֶת רִגְלִי, מִטְנוּף עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, יוֹדַעַת הֵייתִי שְׂאֵבֶק שֶׁל אוֹתוֹ מְקוֹם מְשִׁיאֲנִי לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, אֵף עַל פִּי כֵן דוּדִי שֶׁלַח יָדוֹ מִן הַחוּר. אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא, וְכִי מָה טִיבוֹ שֶׁל חוּר זֶה לְהִיּוֹת ...

"I have removed my tunic; how can I don it? I have washed my feet; how can I soil them? My beloved extended his hand through the hole, and my core was stirred for him" (Song of Songs 5:3-4). "I have removed my tunic" – Rabbi Yoḥanan said: Even the simplest of the simple knows how to undress and dress, and you say: "I have removed my tunic"? Rabbi Ḥanina and Rabbi Yoḥanan say: On the day that the wicked Nebuchadnezzar attacked Israel, he removed from them two great garments: ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

92

כל האומר אין לי אלא תורה

«Хто каже: "У мене немає нічого, крім Тори", той не має навіть Тори». Тут Тора потребує зв'язку з Б-гом, який дає самопожертва (месірут нефеш).

Yevamot 109b:4-5 ה"ה:4-5 במות ק"ט ב:ד

עֲרַבֵי שְׁלִצִיּוֹן — דַּעֲבָדֵי שְׁלוֹף דוּץ. תוֹקַע עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הִלְכָה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁיטָא! אֵלָא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֵלָא תוֹרָה — אֵין לוֹ אֵלָא תוֹרָה. הָא נִמִּי פְּשִׁיטָא! אֵלָא דְאַפִּילוּ תוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פֶּפְא, אָמַר קְרָא: "וְלִמְדַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם" — כָּל שֵׁשְׁנוֹ בַּעֲשִׂיָה יִשְׁנוֹ בְּלִמְדָה, כָּל שֵׁאִינוֹ בַּעֲשִׂיָה אֵינוֹ בְּלִמְדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יבמות קט, ב.

93

דאורייתא וקב"ה כולא חד

Там Альтер Ребе пояснює, що через Тору та міцвот присутній Сам Б-г: «Тора і Кудша б'ріх ху цілковито єдині», а «Кудша б'ріх ху» означає Б-га як святого й цілковито відокремленого від світів. Він також наводить слова: «Бо через Гаваю Б-г — Скеля вічних світів», як і в цьому маамарі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לקמן נו, ג.

אבזאצ 26

94

למס"ג באחד

Примітка Kehot вказує, де це докладніше пояснюється: Pri Etz Chaim.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה שו"ת הרשב"א ח"ה תשובה נה. ב"ח טו"א"ח רסס"א. פע"ח שער הק"ש פ"ב.

95

ויקם עדות ביעקב

Псалом Асафа про історію Ізраїлю: «Він утвердив свідчення в Яакові й установив Тору в Ізраелі, яку наказав нашим батькам передати їхнім дітям». Це слід розуміти як два рівні Тори, що відповідають двом іменам. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 78:5 תהילים ע"ה:5

וַיִּקָּם עֲדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעָם לְבָנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים עה, ה.

96

דאורייתא מחכמה נפקת

Зоар: «Тора походить із мудрості (Хохма)». Тут самопожертва сягає кореня, з якого притягується Тора.

Zohar II, 121a זח"ב כ"א, 121a

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ב כ"א, א. וראה שם פה, א.

אבזאצ 27

97

ומבחי ישראל נמשך בחי תורה

Паралельне обговорення вислову «свідчення в Яакові, Тора в Ізраелі».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת לך לך עג, ב.

98

ועשיתם אתם

«I виконуйте іx». Примітка Kehot посилається на тлумачення мудреців, які прочитують слово «іx» як «vas»: виконуючи міцвот, людина «робить» саму себе.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:3

אִם־בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99

ועשיתם אתם אתם כתיב

У Зоарі «ви виконаєте іx» прочитується як «ви створите самих себе» — таке прочитання наводиться у примі-

тцй Kehot.

ויקרא כ"ב:ל"א:22:31 Leviticus

וְשָׁמְרֶתֶם מִצְוֹתַי וְעָשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה'

And ye shall keep My commandments, and do them: I am the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 113b זח"ג קיג,

ויקרא רבה ל"ה:ו"י:35:6 Vayikra Rabbah

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא כב, לא. כו, ג. זח"ג קיג, ב. וראה ויק"ר לה, ו.

100

אשר יעשה אתם האדם

Б-г говорит Ізраїлю через Моше: «Мої постанови та Мої закони, які людина виконуватиме й завдяки яким житиме». Тут через людину донизу притягуються Тора й міцвот. (контекст: Танах Стейнзальца)

ויקרא י"ח:ה'18:5 Leviticus

וְשָׁמְרֶתֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאִדָּם וְחֵי בָהֶם אֲנִי

Havayah

Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא יח, ה.

101

כי ע"י האדם נמשך בחי תומ"צ

Маамар Ребе про той самий вірш розглядає це питання у примітці.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ד"ה רני ושמחי תשכ"ז (סה"מ מלוקט ח"ד) ע' רפג סעי' ב הערה 11.

102

כל הנשמה תהלל י"ה

«Нехай кожна душа славить Б-га» — раніше ці слова прочитувалися як душа, що дає світло.

Psalms 150:6 תהילים ק"ג:ו:150:6

כל הנשמה תהלל קה הללויה:

Let every thing that hath breath praise the L-RD. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קג, ו.

103

אם הבנים

Б-г «оселяє неплідну жінку в її домі як радісну матір дітей». Рівень «матері», що породжує розкриття Б-жественності. (контекст: Танах Стейнзальца)

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:9:113:9

מושיבי עקרת הבית אם-הבנים שמחה הללויה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104

רני ושמחי בת

Початковий вірш, який тепер застосовується до при-

йдешніх часів, коли «дочка» піднесеться.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד:2:14

רני ושמחי בת-ציון כי הנני-בא ושכנתי בתוכם נאם-ה'

'Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105

שבחי בת תעלה ביתר שאת

Лікутей Тора цитує цей маамар («дочка піднесеться з іще більшою величчю і стане жінкою доблесті, вінцем свого чоловіка») та пояснює, що «дочка» — це нижній Єрусалим, а «моя мати» — верхній Єрусалим, світ думки; верхнього можна досягти лише через нижній, а «дочка» підноситься завдяки міцвот, виконаним фізичною дією.

ПРИМІТКА КЕНОТ

עי לקו"ת שלח לה, ג. ובביאורי הזהר להצ"צ כרך א פי שלח עי קצא. תל.

ובאוה"ת פי חיי שרה קבו, א. שמות כרך ז' ע' ב'תקא. נ"ך ע' רסה.

106

ביתר שאת

Слова Яакова до Реувена, його первістка, якому мали належати «виняткова гідність і виняткова сила». Тут цей вислів описує майбутнє піднесення «дочки». (контекст: Танах Стейнзальца)

Genesis 49:3 בראשית מ"ט:ג:49:3

ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז:

Reuben, thou art my first-born, My might, and the first-fruits of my strength; The excellency of dignity, and the excellency of power.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107

אשת חיל עטי"ב

«Жінка доблесті — вінець свого чоловіка». Рівень, який приймає, сам стане вінцем.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד:12:4

אשת-חיל עטרת בעלה וכרקב בעצמותיו מבישה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108

ולהיות אשת חיל עטי"ב כ"י

Цемах Цедек цитує цей уривок і додає, що вона сама стає вінцем свого чоловіка, Зеїр Анпіна, і підноситься вище за Біна, про яку сказано: «вінець, яким його увінчала його мати»: там мати дає вінець, а тут вона сама є вінцем.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשסד ושם מציין לכאן ומוסיף "שהיא עצמה נעשה עטרה וכתר לבעלה שהוא ז"א ולמעלה מבחי' בינה שעליה נאמר בעטרה שעטרה לו אמו ולא שהיא עצמה העטרה".

109

כמ"ש במ"א

Примітка припускає, що саме на це «в іншому місці» посилається маамар.

ПРИМІТКА КЕНОТ

עי באוה"ת פי ראה ע' תרעג ואילך.

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: [likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://www.likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із [likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/7/](https://www.likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/7/)

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок